

Nr. 27 (1041)–32 (1046) | Kaina 2,50 Lt

2013 m. rugsėjo 6 d., penktadienis

D a i l ē | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

2

Pokalbis su Teisučiu Makačinu

3

„cezario grupės“ premjera

5

XIII lenkų kino savaitė

6

Julijono Stankevičiaus-Stankaus paroda

7

Algirdo Šeškaus fotografijos

8

Nauji filmai – „Eliziejus“

Karnavalas tamsoje

Česlovo Lukensko paroda „Dadasklaida“ VDA salėse „Titanikas“

Asta Jackutė

Česlovas Lukenskas – legendinės avangardinės grupės „Post Ars“ narys, tarpdisciplininių menų kūrėjas ir meninių vyksmų provokatorius, rugpjūčio viduryje atidarė parodą „Dadasklaida“ VDA parodų salėje „Titanikas“. Nors ir vasaros atostogų metas, parodą sunku užtikti tuščią. Vis dėlto Lukenskas yra tas menininkas, dėl kurio parodos verta išlaukti tinkamo momento, kad darbus galėtumėte apžiūrėti salėje vieni, o dar geriau, jei „Dadasklaidoje“ apsilankysite keletą kartų.

Sulaužiusi savo taisykę, nuėjau parodos atidarymo vakaran. Lukenskai ir jo darbus mačiau, kartu su paroda pristatytą dailininko eileraščių knygą „Eilėvaizdžiai“ varčiau. Tačiau patirti parodą trukdė triukšmas, minios murmesys, susimaišė kvepalų, vyno, cigarų dūmų ir rugpjūčio kvapai. Šalia manęs stovėjusi parodos lankytoja šypsojos, o jos aitriai dažytos raudonos lūpos degte degė Lukensko „juoduliu“ fonte. Nugirdau, kaip toji ponia švelnai priekaištavo autorui, kad jo drobės primena pragarų sutemas. Ką į tai atsakė Lukenskas, nugirsti nebe-pavyko. Bandžiau sekti jos žvilgsniu, bet šis vis nuslydavo kažkur minios viršugalviais ar atsimušęs į parodos objektus greitai grįždavo atgal.

Tai man patiko. Prieš akis plėtojosi vyksmas – parodos objektai provokavuo, piovė žiūrovę netikėtumo potyriu, iutraukė į procesą taip, kad ši supanašėjo su paslapčiomis per raktą skylutę žvilgliojančia mergaitė. Buvo akivaizdu, kad dailininko darbai turi jėgas, gaivališkumo, o norint patirti parodos objektu pasi-rodymą visai nebūtina suprasti kūrėjo užmačias. Darbai veikia neprisklausomai nuo to, ar to nori į juos žiūrintis asmuo. Po sales išdėstyti „juoduliai“ įdomūs ir gyvi. Dėl jų ir sugrįžau jau į tuščią parodą salę.

Lukensko paroda gaivino. Kūrėkone svainantį grynumo, laisvės potyrių, bet ir nevarginio spalvingais vaizdais ar įmantriomis formomis. „Juoduliu“ lūkuriavo lankytojų žvilgsnių, pasiruošę mestelti juose pritvinkusių chaotiškai gaivališką jėgą ir pasirengę karnavaliskam atsivėrimui.

Kodel miniu karnavalą, jeigu parodoje téra tik juodai nuteptos, kartais subražytos drobės, juodu dažu „nuglostytos“ lentos, suangliję rastiliai ir iš ausinių murmantys balsai?

Filosofo Michailo Bachtino žodžiai tariant, karnavalui visai nebūtinės paviršinis spalvingas vyksmas ar spindesys, bet visada būdingas juokas, saiko trūkumas, ižūlumas, kūno funkcijų sureikšminimas, socialinių normų, hierarchijos nepaisymas, privilegijų ir draudimų peržengimas. Taigi karnavalo vyksmas paklūsta tik savo paties taisykliems ir

laisvės įstatymams. Parodoje karnavaliskumo elementų gausu. Jie sėpiasi po dadaistinėmis vaizdo, garso, pojūčių samplaikomis, provokuojančiu objektu juodumu, trupėjimu, teplumu. Man patiko, kad ant švarių galerijos grindų nuo objekto byrėjo anglies trupiniai, tvyrojo laukinis nuodėgulių ir ugnies tvaikas. „Dadasklaida“ – apgalvotas priešingybų kratinys. Čia yra ir nuoširdaus juoko, parodijos, autoironijos, ir netikėto meninio ižūlumo, atmiešto nuogu atvirumo pliūpsniais.

Lankytojų pasitinka cilėmis sukaibintos juodosios drobės su ant jų prikiijuotais žodinių kalambūrų

Česlovas Lukenskas, ekspozicijos fragmentas

A. LEKYTĖS NUOTR.

NUKELTA | 6 PSL.

Iškalbingo motyvo meistras

Kompozitorų Teisutį Makačiną kalbina Laimutė Ligeikaitė

Teisutis Makačinas iš visos muzikų bendruomenės išskiria unikaliniu kūrybiniu dvilypumu – lygiaverčiai sėkminges lengvojo ir akademiniuo žanro kūryba. Profesionalaus kompozitoriaus kelią pradėjės plačiai nuskambėjusias „Trinis šokiai“, kuriuos tuometinis Saulius Sondeckio vadovaujamas Lietuvos kamerinis orkestras atliko per 400 kartų Lietuovoje ir jvairoje užsienio šalyse. T. Makačinas šandien žinomas kaip įdomių vargoninių, orkestinių kūriinių, instrumentinių koncertų, kamerinės muzikos ir muzikos spektakliams autorius, prikėlęs sceniniams gyvenimui ir mūsų muzikinio paveldo vertėbes (sulinstrumentavęs pirmają lietuvišką operą Miko Petrausko „Birutė“, suredagavęs pirmają lietuvišką simfoninę poemą Mikalojaus Konstantino Čiurlionio „Miške“, kai kuriuos Vincas Kudirkos, Česlovo Sasnauskos, Juozas Naujalo, Juozas Grudžio kūrinius).

Plačiajai visuomenei T. Makačinas labiau žinomas kaip populiarų estradinių dainų autorius. Maždaug 1968–1985 m. laikotarpiu lengvios muzikos lobyną T. Makačinas gausiai papildė melodiniomis ir elegantiškomis dainomis, kurių ne vieną ir šandien imasi dainuoti jaučiantys, kai dažnai puikuojasi dabartiniu radiju „topų“ viršuje.

Pasikalbėti apie abu kūrybinius „sparnus“ kompozitoriją T. Makačiną pakvietė „Druskomanius“ festivalio rengėjai, norėdami pažymėti gražią maestro sukaktį (tarpinę datą tarp dviejų jubiliejų, kaip juokavo kompozitorius) ir skirdami jam finalinių festivalio koncertą. Vėliau pokalbis buvo pratęstas vasaros pabaigoje.

Pradėjote kaip ryškus akademinės muzikos kompozitorius. Tačiau netrukus, net kelių kartų džiaugsmui, émėte kurti estradines dainas. Jos buvo vakarietiskai gaivios, iš jų skrido laisvés kvapas, joms skambant net nespalvoti televizoriai sušvisdavo spalvomis. Kuriuo metu Jūsų gyvenime atsirado estradinių dainos?

Mano profesorius Julius Juzeliūnas labai skeptiškai žiūrėjo į daina, o jau apie lengvą muziką net ir pagalvoti drausdavo. Rimčiausiai klausimai, kuriuos sprendéme kompozicijos studijose, buvo muzikos dramaturgijos, proporcijų ir harmonijos spalvinimo paieškos. Man teko laimėti harmonizavimo technikos pasimokyti pas Zigmundą Aleksandravičių, jis mus gerai „ištreniravo“. Kai paskutiniai metais studijavome pas Antaną Račiūną, mums atsišvę iaisvę ieškoti harmonijos spalvų, kas derėjo ir su J. Juzeliūno reikalavimais. Baigiau konservatoriją (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija) sukurės kantatą „Pirčiupio pelemai“ pagal Justino Marcinkevičiaus žodžius, ją to meto muzikinė visuomenė įvertino labai gerai ir atkreipė dėmesį, kad joje yra stiprus melodinis pradas. Po keleto kitų kūriinių „atėjo“

Teisutis Makačinas

R. DANISEVIAUS NUOTR.

ir Sonata vargonams, kurią per tuometinį bene svarbiausių renginių – Kompozitorų sajungos plenumą – atliko Leopoldas Digrys. Šandien sunkiai išsivaizduotumėme, kad plenumo koncerte ji visa (!) buvo pakartota bisui. Tačiau kai pradėjau judėti tuo Sonatas pramintu takeiliu, staiga pajautau, kad ten kol kas kelio néra. Ir pasukau link logotipinio minčių dėstymo, turiningos melodikos kūrimo, motyvo paieškos (kaip kompozitoriams sakydavo dirigentas Juozas Domarkas, „o motyvas kur?“). Tas motyvas charakterizuoją visą mano kuklią kūrybą, kuri egzistuoja jvairiaisiai pavidalais.

Kita vertus, kai radujuje buvo įsteigtas lengvosios muzikos orkestras, tuometis jo vadovas Jonas Vaudauskas pradėjo kviečti kūrybinį jaunimą jiems rašyti. Tai didžiausia pagunda – už orkestro lėšas buvo galimybė mokytis instrumentuoti ir praktiškai išgirsti, kaip tai skamba. Mano pirmasis kūrinėlis šiam orkestrui buvo instrumentinė pjesė sutartinės „Kat katinėl“ tema. Nelabai vykusi, bet pajautau, kaip išpudingai gali skambeti dešimtgarsiak ordrai, nelyginant „dangoraižiai“. Visa tai mane labai patraukė. Netrukus atsirado ir pirmoji mano daina „Lyja“ pagal Danos Pročkytės tekstą, ją labai jautriai ir gražiai įrašė dainininkas Romanas Marijus – vienas populiariausiu to meto charakterinių operos solistų. Nuol dainos émė rastis viena po kitos.

Visi kūrėjai tuomet buvo ribojami ideologijos. Turėjo būti kuriamos ir komjaunuoliškos dainos, ir dainos apie partiją, ir t.t. Be to, gyvenome uždarytoje nuo pasaulio informacijėje erdvėje. Įdomu, iš kur Jūsų dainos tokios modernios ir vakarietiskos, iš kur tie madingi ritmai nuo tvisto, bigbito, disco, bugivio iki bosanovos?

Mus vis dėlto pasiekė ir „The Beatles“ muzika, ir Liuksemburgo radijo stotis, kuri transliuodavo geriausius Europos hitus. Visas menas buvo ideologiškai kontroliuojamas, ypač literatūrinis meno turinys. Kompozitorius sažinės reikalas ir pasirinkimas rašyti „Tarybų Lietuva“ ar „Lietuva“. Mano dainose „Tarybų Lietuva“ néra né vienos. O ritmai atėjo iš jaunystės pasilinksminimų – šokome vakarieluose, ten skambėjo europietiška muzika, bu-

givugis ir visa kita. Beje, bugivugio ritmas man labai patiko. Tai specifinis žanras, reikalaujantis labai išslavintos pianisto rankos. Aš jį studijų metais ir grodavau, ir su Aldona Dvarionaitė (viena žymiausių Lietuvos pianistės, 1939–2000, – red. past.) dažnai pagal jį šokdavome. Iki kol tuometinės konservatorijos rektorius išsigvietė mane ir pasakė: „Mielas Makačinas, arba bugivugis, arba studijos.“ Pasirinkau studijas. Šokome ir toliau, bet šiek tiek mažiau.

Svarbiausia – ritmo pojūtis. Jis yra organiškas. Ar gali pajusti žaidimą dviem kettvirtinių pulsacijom? Vien ten mato dykumą, o kiti – didžiausią poeziją. Aš iš tų, kurie ten mato poziciją. Tada galima tą elementarų ritmą varijuoti ir kurti savo audinius.

Bene populariausia Jūsų estradinė daina buvo „Pilkie keleliai“. Ją daugelis laiko liaudies daina. Tai didžiausias pripažinimas autorui.

Kaip tokios genialios dainos gimišta?

Dainos žanras turi du aspektus. Vienas jų – pramoginis. Kitas labiau atliepia sociokultūrinius dalykus. Su poetu Stasiu Žlibinu iš karto pagalvojome, jog daina su žodžiais „Kur tas kelelis mane atves?“ turi gilesnę prasmę. Tai pastebėjo ir muzikologai, o Vytautas Landsbergis spaudoje parašė, kad ji atliepia į mūsų visuomenės atsigavimo srautą, i sieki sujungti tautą, išskaidytą stalinistinių tremčių. Ši daina – „mozūriško“ maršo tempo, tinkančio gyvai pulsacijai – buvo parašyta labai greitai. Įdomu, kad kai ją atdaviai į radiją (tuomet kūriniai buvo vertinami kategorijomis ir nuo to priklauso užmokestis), ji pateko į pačią prasčiausią kategoriją...

Negaliu neužsiminti apie dar vieną jūsų estradinę dainą – „Vėjas man pasakė“, kurią kadaise neprikyštai dainavo Danutė Neimontaitė. Daina, ko gero, nemirtinga, iki šiol ją atlieka jvairūs atlikėjai.

Ši melodija turi jau bent šešis radio fonotekoje saugomus jvairius variantus. Ją yra aranžavęs netgi Kauno bigbandas. Buval apstulbinatas išgirdęs jų versiją: tokiai „mašinai“, tokiam „drambliai“ kaip bigbandas buvo pritaikyta ši subtili muzika, ir tai padaryta elegantiškai, su skoniu.

Ar nebaisu, kad ta miela senoji lietuviška estrada vis dėlto pasimirš, neišliks?

Nesenai tvarkiau senų dainų klavyrus, juos perkomponuodamas, su teikdamas faktūrą, kad kiti galėtų paimiti natas ir atlkti. Tiesa, tas kultūrinis klodas, kuriame dirbo nemažai autoriu, lieka tuščias. Lentynose néra jokių natų, keli įrašeliai ir daugiau nieko. Įrašas prasiduko, išnyko ir baigta. Didžiausia mūsų problema – néra natų. Gerai, kad turime Muzikos informacijos ir leidybos centrą, kuris kaupia fonoteką ir nototeką. Yra kur viską padėti. Tačiau suskausta širdj, kai Vilniaus miesto

muzikos bibliotekoje pavartau natū tomus, pavyzdžiu, 1922, 1923, 1924 metų „Populiariausiai Amerikos hitai“. O kur mūsų palikimas? Vi siems mums yra didžiausias uždaviny kažkaip sutvarkyti, jamžinti tai, ką turime sukūrė.

Ar klausotės lietuviškų popmuzikos, roko dainų? Ar šioje muzikoje galima užciuoptyti kokią nors informaciją, intelektinį ženkltą?

Daugelius trūksta profesionalumo, amato išmanymo. Tačiau yra labai talentingu kūrėjų, kurie gauna užsakymus net iš Londono, Paryžiaus, Kanados. Bet kur jų muziką išgirsi? Pagrindinės radijo programos mieliai užpildomas vakarietiską muziką. Tikiu, kad anksčiau ar vėliau mes pasimokysime iš prancūzų, kurie yra nustatę aiškias kvotas, kiek turi būti tautinės produkcijos ir kiek užsieninės.

Mano karta turėjo kūrybinę bažę – orkestrą, kuriam reikėjo mūsų produkcijos ir mes noriai dirbome. Šandien sistema yra iš esmės pasikeitusi. Išsigelėjo „prodūserinė“ sistema. Sakote, rašykite dainas. O kam jos bus reikaliningos? Monopolinkai prodiuseriai tuos popmuzikos kūrėjus „drožia“, kaip išmano. Kompozitoriai turėtų nenusileisti, stiprinti konkurenčią, galbūt tada kas nors pasikeistų.

Kas pirmiau atsiranda – muzika ar tekstas? Paprastai manoma, kad kompozitorius paima eiles ir joms sukuria muziką.

Daugelio mano dainų muzika gime pirmiau. Tik vėliau buvo rasta tema, sugerinti tekstai. S. Žlibino tekstai žemiškesni, o Vytauto Bložės – išskirtiniai, aukštostai poezija. Buvo atveju, kai jo eiles bandžiau pakreipti „demokratiškesn“ linkme, bet tada gaudavau didelį laišką (juos visus išsaugojau), kuriame jis pabrėždavo mano nekompetenciją poezijoje ir aš susitaikydavau su jo versija. Jo dainų tekstai yra išeisti rinktinėje ir skaitomi kaip gražiausia poezija. O akademinėje muzikoje vyravau kitoks kūrybos procesas: pirmiausiai kyla inspiracija iš poeto pusės, o paskui jau darai ką nors savo.

Vienas iš akademinių dainos žanro šedevrų yra Jūsų dainų ciklas „Penki haiku“ japonų poetų tekstais. Kas inspiravo šių dainų kūrybą?

Noras kurti tokį žanrą atsirado seniai. Vienas bičiulis kadaise perskaityė haiku ir tas išpūdis, tas simbolio graudulys išliko visiems laikams. Po maždaug dvidešimties metų parašau šį ciklą. Tarp kitko, iš pradžiai nesigilinan, kada buvo sukurta šie eilėraščiai (vertė poetas Jonas Juškaitis), o sužinojės nustebau: juk tai IX, X net VII amžių japonų poezija! Iš tų penkių haiku tik vienės autorius buvo iš XIX amžiaus. O tai reiškia, jog žmogiškoji esmė yra Viešpaties kūrynis ir jo pamatinės vertės nesikeičia. Keičiasi tik išorė, dekoracijos. Tai atskleisti ir

siekiau šiame kūrynyje, kurį po ilgų repeticijų žavingai atliko kamerinis ansamblis „Arsenalas“ ir dainininė Julija Stupnianek.

Jūsų akademinė kūryba pasižymi intelektualių skambesių, linijų žaismu. Kiek žinau, vienas iš labiausiai Jūs dominančių kūrybos principų yra polifonija, kurios meną dėstete ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Kokie polifonių principai jus žavi?

Polifoniskas minčių dėstymas mane žavi galimybe žaisti plačiu, daugianari informacijos srautu, siekiant sureguliuoti visus numatomos meninio vyksmo aspektus, nepaliikančiant vietas „papildams“ ir atsitiktinumams. Kiti polifonijos aspektai man ne tokie svarbūs.

Stebinate savo pomégiju, nesusijusi su muzika: žavites léktuvais, mašinomis, jų konstrukcijomis, dizainu ir pan. Iš kur tai?

Į vaikystės. Karo metais gyvenome Užupyje ir virš mūsų kiemo, maždaug 300 metrų aukštystje, nuolat praskridavo besireniruojantys „meseršmitai“. Tad pirmas stiprus vaikystės išpūdis – gražus, greitai praskrendantis léktuvais. O iš léktuvų, kaip į meno kūrinį, pažvelgiau maždaug 1951 m., kai mes, vaikai, sužinojome iš Vilnių atskridus rusišką desantinį dalinį su II-14 léktuvais. Tai dvimotoriai sidabro spalvos léktuvai su sklandytuvais. Lékte nulékėme į oro uostą stebėti, kaip kyla gal 50 tokų léktuvų, besileidžiančios saulės šviesoje jie atrodė nepaprastai išpūdingai. Kad ir kaip būtų, léktuvas yra žmogaus genialumo iškūnijimas, tobolų proporცijų produktas. Nickada nelieku abejingas, kai tokia mašina kybo ore, arba ties Liepkalniu 40 metrų aukštystje prasniokščia virš galvos. Kartą pataikiau stebėti, kai leidosi gigantiškas amerikietiškas transportinis léktuvas C-5. Fantastiškas vaizdas. Tai ne tik technika, tai – menas, judeSYS, grožis.

Žiūrėti į léktuvus pabėgdavote iš muzikinės aplinkos. Jūsų tėtis Antanas Makačinas buvo žinomas chorvedys, pedagogas, dirigentas. Muzika Jūs įtraukė nuo mažų dienų. Ar buvo dar kitų pomégijų, kurie galėjo tapti Jūsų profesija?

Kitų rimtų pasirinkimų nebuvo, dominavo muzika. Žinoma, vaikystėje patingėdavau, kaip ir visi berniukai, bet ējau tuo keliu aiškiai žinodamas, ko noriu. Tačiau kad studijuosiu būtent kompoziciją – čia jau mano pirmojo pedagogo Jurgio Gaižausko nuopelnas. Laimė, kad Tallat-Kelpšos technikumo (dabar Vilniaus Tallat-Kelpšos konservatorija) muzikos teorijos specialybės moksleiviams kompozicija buvo priviloma. Kai pradėjau, ir nesustojau. Man patiko.

Dėkoju už pokalbį. Linkiu kylančios tarsi léktuvai kūrybinės sėkmės.

Ir vėl viskas buvo...

„cezario grupės“ premjera „Dar viena meilės staigmena“

Sigita Ivaškaitė

Ką gi: sveiki sulaukę naujojo teatro sezono. Pailšę, įkvėpti ir nėšini naujomis idėjomis. Arba ne. Šiaip ar taip – sugrižę. Po ilgų kelių link pasaulio pabaigos į Lietuvą sugrįžo ir Cezaris Graužinis su savo trupe. Jie pirmieji ši sezono vius mylinčius ar net neišsiugusius teatro (nereikia iš karto manyti, jog tai – apie šio teksto autorę) pakvietė į savo premjerą pagal klasikai ilgos pavardės prancūzų rašytojo Pierre'o Carlet de Chamblaino de Marivaux pjesę „Dar viena meilės staigmena“ (1727).

Labai nudžiugau išvydusi greitai atsiradusias dvi šio spektaklio recenzijas. Ir ačiū redaktoriui, kad leido kiek vėliau atsištūti savają. Prisipazinti, dieną po premjeros maščiau, nuo ko pradėti recenziją. Maščiau, ar tai išvis turėtų būti recenzija. Nemažai galvojau ir apie solidarumą, taip būdingą mano vyresniems kolegom, ir apie asmeninę pagarbą kūrėjams, ir apie režisierių meilę savo teatrui, savo aktoriams. Ir kada tos meilės, kitaip nei dainavo „Fojė“, būna per daug...

Nors kai kas sakė, kad ši kartą dramaturgijos pasirinkimas yra neįprastas „cezario grupei“, spektaklio metu tai pasirodė labai natūraliu sprendimu. Manieringa XVIII a. kalba, prieš premjerą linksniuotasis marivodažas, sužavėjės vieną recenzentą (Konstantinas Borkovskis, „Marivodažinė sezono pradžia“, *Menų faktūra*, 2013 09 02), leido kūrėjams daryti tai, kuo jie užsiima nuolatos, – žaisti teatrą. Beje, tokia išvada pati savaimė toli gražu nėra neigama. Iš tiesų, Graužinis su savo aktoriais dešimtuosius bendros kūrybos metus pažymėjo jiems bū-

dingu ir puikiai sudėtu, ironijos pildytu darbu. Spektaklyje nebėliko vienintelio momento – ryšio su aplinkiniu pasauliu. Marivaux meilės istorija liko užrakinta ne tik XVIII a., bet ir tarp keturių teatro sienu.

Perdėtas ir ironizuojamas teatrališumas tapo šio spektaklio stilistika. Ji pasirinkę kūrėjai įmėsi žaisti dviguba žaidimą: vaidinti „pervaidinančius“ personažus, – kurti teatrą teatre, tuo pat metu jį pajuokdami, sąmoningai ironizuodami, nes... Nes šiandien jų pasirinktas tekstas gali skambėti tik juokingai? Nes jie panoro švesti teatrą? Tebūnie taip. Tai leido „Menų spaustuvėje“ pa-naudoti retai užtraukiamą scenos uždangą, sumažinti vaidybos aikštę iki Kišeninės salės dydžio, savožių paliekant tik avanceną – svarbiausią aktorinio teatro vietą, o kaip pagrindinę scenografijos dalį panaudoti sceninius šviestuvus ant liaunu lyg medžio kamienas stovę. Paprastai tariant, „Vadinasi, veiksmas vyks teatre.“ (Rūta Oginskaitė, „Spektaklis „Dar viena meilės staigmena“ – eskinis, bet smagus“, *Izetas.lt*, 2013 09 02). Ir vyko, ir vaidino, ir juokino, nors, pasak vieno iš interneto komentatorių, kai kuri ravidilos tai darė „iaprastai“.

Iš kur tokia obsesija aplinkinių nuomonei ir atsiliepimams? Viena vertus, ji man įdomesnė už patį spektaklį, kurio metu didžiajai laiko dalį praleidau mąstydamas apie tai, kaip aš mieliau žiūrėčiau Graužinio sukurtą „Ir vėl viskas bus gerai“ (2012). Nors tai nebuvo nepriekaištingas darbas, tame, kaip ir daugelyje kitų šio režisieriaus spektaklių, skirtingomis sąlygomis vis dėlto atsirodo jautrių momentų, kurių galbūt ir sukėlė minčių naujam spektakliui kurti... Šiuo atveju atsi-

Julius Žalakevičius, Brigita Arsobaitė, Vilma Raubaitė, Vytautas Kontrimas spektaklyje „Dar viena meilės staigmena“

D. MATVEJEVO NUOTR.

savotiškai yra jiems padalinės vaidmenis ir charakterius visiems (net ir būsimiems, dar nežinomiems) spektakliams. O kartaip taip knieti pamatyti, kokie dar, kokie KITO-KIE gali būti aktoriai. Argi tai nėra jų profesija?

Kitas dalykas – teatleidžia man aktoriai, bet apie kiekvieną iš jų: Brigita Arsobaitė, Vilma Raubaitė, Paulių Čižinėauska, Vytautą Kontrimą, Julijų Žalakevičių, – negalėčiau nei kalbėti atskirai, nei pasakyti ką nors nauja. Taip, jie įdeda itin daug sunkaus darbo ir savo užduotis atlieka puikiai, tačiau rezultatas beveik nesiskiria nuo prieš tai matyto. Čia jau priartėjame prie meilės temos.

Kadaisi tikėjau, kad gyvenimas įdomus visai „cezario grupei“, šiandien tikiu, kad jiems įdomus teatras ir buvimas Jame. Režisierius čia myli kiekvieną aktorių už tai, koks jis yra ir koks būna scenoje. Deja,

dirbęs su tiek daug solistų viename pastatyme: „Turime keturias Elyras, tris Ernanius, tris Don Karlus, tris Silvas ir t.t. Taigi dirbamė labai rimtai. Jau liepą atvykės čia dirbtį su dainininkais mokiau juos, kaip ši jaunojo Giuseppe's Verdi opera turėtų būti interpretuojama, atlickama, taisiau jų italių kalbos tartį. Šioje operoje vartojama senoji italių kalba – tai nėra šiuolaikinė italių, todėl padėjau jiems atskleisti žodžių bei to, kas slypi už jų, reikšmes.“

Dirigentas džiaugėsi, kad visi dainininkai, su kuriiais jam teko dirbti, yra puikiai parengti. „Juk neretai repertuarinių teatrų trupėse šalia labai gerų dainininkų galima išgirsti ir toli gražu ne tokius puikius, o Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro trupė, man atrodo, yra stabili. Silpniausia grandis, kurią pastebejau čia atvykės, buvo tarimas: galbūt jūsų dainininkai nėra dirbę arba labai mažai susidūrę su italių dirigentais ar dainininkais, galinčiais patarti, kaip taisyklingai dainuoti itališkai.“

G. Bisanti negaili gerų žodžių LNOBT orkestrui, kuris, pasak jo, turi svarbiausią savybę: „Jie geba

akimirksniu suprasti ir įgyvendinti tai, ko aš noriu šioje operoje.“

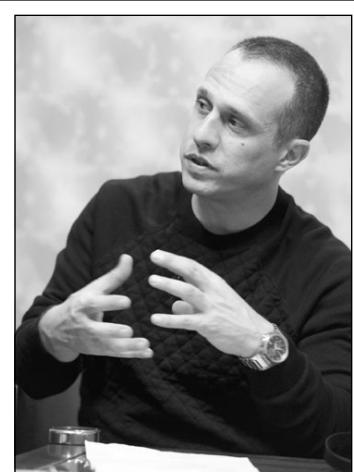
Operą „Ernani“ atliks keletas solistų sudėčių, kas dainuos premjero – dar neaišku, tačiau visiems atlikėjams dirigentas dėmesingas. „Labai myliu visas Elyras. Puikiai pažįstu Silvią Dalla Benettą, ne kartą esame kartu dirbę – ji yra viena iš puikiausių Italijos soprano. Bet taip pat turėjau didelį malonumą pažinti poną Stonytę, poną Šilinskaitę ir poną Janušaitę. Jos skirtingai žavios, kiekvienos interpretacija savita, bet visos trys pasižymi gražiais balsais, visos rengia vaidmenį įdėdamos maksimumą pastangų.“

Nors tenoras Vaidas Vyšniauskas (Kristian Benedikt) dainuos vėlesniuose, nepremjeriniuose spektakliuose, dirigentas džiaugėsi solisto „protingu būdu interpretuoti Verdi“. Juolab kad su lietuviu G. Bisanti susipažino dar pavasarį, šiam dainuoja Otelu Kaljaryje. Pastatymo muzikos vadovas išskyrė Audrių Rubežių kaip talentingą aktorių, o Ernanį taip pat dainuosiantį amerikietį Marcą Hellerį apibūdino kaip dar jauną, bet jau patyrusį atlikėją.

Idomu, kad susipažinti su režisoriu sumanymu bei su pačiu spektaklio režisieriumi Jeanu-Claude'u Berutti – „žinoma asmenybė, pripažintu menininku“ – dirigentas buvo specialiai nyvykęs į Vieną, kur prie pietų stalo režisierius nupaskakojo pastatymo idėją, parodė scenografijos ir kostiumų eskizus. „Tada man sumanymas labai patiko, o dabar čia matau puikius pono Berutti darbo rezultatus“, – sako G. Bisanti.

Dirigentą Vilniuje džiugina ne tik darbas su LNOBT trupe, bet ir pats miestas. Lietuvos sostinė italių batutos meistrui pasirodė labai jauki su gražiu senamiesčiu, švariomis, neprišušlintomis gatvėmis ir šiltais, maloniais žmonėmis. Net orai (kai lauke 22–23 laipsniai šilumos) čia esą daug malonesni už Italijos karščius.

Su „Ernani“ premjera G. Verdi metai dirigentui dar nesibaigs – spalį Katanijos Massimo Bellini teatre G. Bisanti statys G. Verdi operą „Stiffelio“: „Vėl Verdi – juk šiai metais minime jo „centenario“ (200-ąsias metines).“

M. ALEKSO NUOTR.

dedant jo pirmųjų operų *bel canto* ir baigiant atviriomis formomis operose „Otelas“, „Falstafas“, „Likimo galia“, „Aida“.

„Ernani“ yra ankstyvoji G. Verdi opera, ją sudėtinga dainuoti – ypač sopranių ir tenorui, nes su jais Verdi elgiasi tiesiog negailestingai: Elyra nuolat dainuoja aukštą natus, Ernani turi spausti balsą, kad muzikiniai audinių apskritai girdėtų. Rasti dainininkų, vertu šios operos, nėra paprasta visame pasaulyje.“

G. Bisanti prisipažista iki šiol ne-

Premjeros

Perprasti Giuseppe's Verdi operą „Ernani“ LNOBT solistams padeda italių dirigentas

Naujajį sezoną Lietuvos nacionalinės operos ir baletų teatras atidarys rugsėjo 14 d. su Giuseppe's Verdi operos „Ernani“ premjera. Šią retai statomą italių meistro operą Vilniuje rengia patyręs italių dirigentas Giampaolo Bisanti.

Milane gimęs ir čia muzikos mokestis G. Bisanti laikomas vienu ryškiausiu jaunesniuosius kartos italių dirigentu. Daugiausia dėmesio savo karjerėje jis skiria italių meistru – G. Puccini, G. Donizetti, G. Verdi, V. Bellini – veikalams, tad pastatyminis darbas su G. Bisanti LNOBT solistams prilygsta itališkos operos meistriškumo kursams.

Apie lietuvių solistus dirigentas sakė: „Čia radau daug entuziastingų, puikiai pasirengusių profesionalistų, bet su opera „Ernani“ jie susidūrė pirmą kartą. Turime žinoti, kad Verdi yra vienintelis italių kompozitorius, kurio kūrybinis kelias – stiliaus raida – buvo labai ilgas: pra-

Širdies troškimas – kurti Afriką

Pokalbis su choreografe Germaine Acogny

Nemačiau pašnekovės akių. „Skype“ ryšys su Senegalu buvo labai blogas. Tačiau nei viena, nei antro aplinkybė nesutrukė pajausti neeilinės charizmos ir nesumeluto optimizmo, kuriuo apdovanota Germaine Acogny – Senegalo šiuolaikinio šokio žvaigždė.

Šokėja, choreografe, šokio pedagogė G. Acogny sukūrė savitą modernaus Afrikos šokio techniką ir visame pasaulyje yra laikoma šio šokio stiliaus motina. Choreografė vertinama kaip viena įtakingiausių Afrikos šokio ir kultūros ambasadorių pasaulyje.

Kalbiname kūrėją, netrukus pasiodysiučią tarptautinio šokio festivalio „Aura 23“ scenoje Kaune. Ekstravagantiškā, energija trykštanti 69 metų menininkė rugsėjo 19 d. išvysime Kauno dramos teatro scenoje, spektaklyje „Songook Yaakaar“.

Afrikoje itin svarbių vietų užima tradiciniai šokiai. Kaip susidomėjote šiuolaikiniu šokiu?

Teko laimė studijuoti šokį Paryžiuje, „Ecole Simon Siegel“ mokykloje. Klasikinio šokio pamokose man sunkiai sekėsi judėti, kaip buvo reikalaujama. Taigi aš tiesiog pradėjau judėti savaip. Kūnui leidau judėti taip, kad būtų patogu, kad jausčiau malonumą.

Patirti tiek šioje mokykloje, tiek apskritai Europoje įvardinčiau kaip pirmuosius žingsnius į šiuolaikinį šokį. Būtent čia man atsivėrė platenės judesio galimybės. Tuo pat metu akistata su kitokiomis šokio formomis man leido geriau sruvotki savo kultūrą, pažvelgti į ją tarsi iš naujo. Tik pabuvojusi užsienyje supratau, kokia man svarbi gimtoji Afrika ir jos paveldas.

Savo kūryboje naudojate daug

Germaine Acogny

A. TEMPE NUOTR.

tradicinio Afrikos šokio elementų. Ar tai sąmoningas Jūsų pasirinkimas?

Šokis – labai stipri mūsų kultūros dalis. Tradicinis Afrikos šokis – mano šaknys, be kurilių vargu ar įmanoma citi toliau. Aš jas labai branginu. Jei medis neturėtų šaknų, jis tiesiog negalėtų augti. Kai viešėjau Lietuvoje, Vilniuje vedžiau užsiėmimus šokėjams. Aš jiems nuolat kartojau, kad jie privalo kurti savo šiuolaikinį šokį, auginti jį prisimindami savo šaknis, o ne žvalgydamiesi į rūsus ar prancūzus.

Šiuolaikiame šokyje dominuoja kontaktas su žeme, įvairios kritimų kombinacijos. Jūsų kūryboje viršų ima vertikalumas.

Jūs neklystate, nors kad ir kaip būtų keista, labai dažnai sutinku žmonių, kurie įsitikinę, kad afrikiečių šokiu vertikalumas nėra būdingas. Sykį viena ryški šokio persona

net šokiravo mane, kai apie tai užsiminė.

Praktiskai visuose mano spektakliuose svarbiausias yra kontaktas su žeme ir dangumi. Vertikalumas – esminis mano šokio stiliaus bruozas. Stuburas – tarsi gyvybės medis. Per stuburą teka gyvybinė energija, tai tarsi tiltas tarp žemės ir dangaus. Panašiai kaip ir jogos pratimuose, šokyje naudoju susitraukimą ir išilgėjimą. Mano šokis persigéręs tradicinio Afrikos šokio, aš perkeliu į šiuolaikinį šokį Afrikos kultūros esmę.

Studijavote Paryžiuje, daug metų praleidote svečiose šalyse, galiausiai ir jūsų vyras europietis. Ar niekuomet nėkilo pagunda pasilikti ir kurti Europoje?

Niekada. Man Afrikoje geriau, tikrai. Tikiu jos ateitim. Užsienio šalis aplankytu smagu, vertinu ten

verstas brautis pro šiurpią kasdiénybės mistiką irapti sukreciančių įvykių liudininku bei kaltininku. Režisierius Makbetui suteikia absolūtičiai teisę elgtis nežmoniškai, o temperamentingi gruzinų aktoriai scenoje kuria jaudinančią akimirkų seką. Galiausiai žmogžudystė pasiveja žmogžudži, nes net meilės lydimas asmuo visuomet yra asmeniškai atsakingas už savo paties kaltes.

Chrestomatinė Makbeto tragedija pateikiama ir kaip romantinė istorija: čia, šalia tamsos ir krauso bei baisiausiu žmogaus pojūčių, tokį kaip pavydas ar kerštas, egzistuoja ir deginanti bei aistringa meilė.

Spektaklis jau sėkmėnai dalyvavo ne vienam tarptautiniam festivalyje, o vienam iš jų, vykusiamame Rijekoje, Kroatiijoje, pelnė du trečiausius galimų apdovanojimų – už geriausius spektaklį, režisūrą, aktorių ir aktorės darbus, scenografią, kostiumų dizainą, muziką ir publicos simpatijų prizą. Kaip teigia Rijekos universiteto Filosofijos fakultete profesoriaujantis dramaturgas Darko Gašparovičius, Davido Doiašvilio „Makbetas“ yra „aukštostas“

klasės estetikos teatrinių įvykių pavyzdys, visuose segmentuose atliekamas tobulaiv“.

RENGĖJŲ INF.

Naujas Nacionalinio Kauno dramos teatro sezona

Nacionaliniam Kauno dramos teatre (NKDT) režisierius Artūro Areimų kūrybinė komanda jau dėlioja paskutinius garsaus rusų klasičiko Antono Čechovo pjesės „Vyšnių sodas“ Štrichus. Režisierius A. Areima publikai pristatas ironišką garsios rusų klasiko komedijos interpretaciją, kurioje netrūks teatrališko šypsno. Spektaklio premjera – spalio 4, 5, 6, 23 d. Didžiojoje scenoje.

Spalio 24–27 d. žiūrovų laukia „Baltijos šalių dramaturgijos festivalis Kaunas 2013“. Tai unikalus kas treji metai vykstantis festivalis, kuriamo dalyvauja geriausiai Lietuvos, Latvijos ir Estijos teatrai, kickvienu kartą rotacijos būdu festivalio vietai parenkant vieną šalį bei miestą. Šiaisiai metais garbė organizuoti festivalį tekė Nacionaliniam Kauno dramos teatrui.

Tris dienas truksiančioje progra-

me gautą įvairialypę patirtį, bet tai ir viskas. Mano vyras yra kiles iš Vokietijos, tačiau niekada negalvojo apie gyvenimą Europoje. Viską, ko mums reikia, turime Afriką.

Kai dirbu su studentais, nuolat jiems kartoju: „Važiuokite, keliaukite, studijuokite, pamatykite pasaulį, bet, prašau, grįžkite į Afriką.“ Nesmerkiu žmonių, kurie pasilieka svečiose šalyse. Kiekvienas juk turi savo gyvenimą, pasaulėžiūrą, vertibes ir nuostatas. Tačiau mano širdies troškimas – kurti Afriką. Aš stengiuosi jauniems žmonėms padėti suvokti, kad svarbiausia yra didžiuotis savimi nepaisant odos spalvos ar socialinių skirtumų. Baltas ar juodas esi, privalai didžiuotis!

Dirbant ir keliaujant po pasaulį jums teko matyti daugybę šiuolaikinio šokio pastatymų. Ar šokio išraiškos ir formų gausoje yra kas nors, kas Jums nepriimtina?

Man nepatinka konceptualusis šokis, „la non-danse“. Esu mačiusi pastatymų, kai žmonės ant scenos daro daugybę dalykų, bet nešoka. Tokia raiškos forma man nėra šokis.

Kokia šiuolaikinio šokio situacija Afrikoje? Kaip žmonės ji priima?

Turbūt reikėtu atskirai kalbėti apie studentus, su kuriais dirbu, ir žiūrovus. Studentai mane ir mano darbo metodą priima be išlygų. Jie labai smalsūs ir atviri. Pagrindinis dalykas, kuriuo remiasi mano mokymas – improvizacija. Pateikiu temą, ir kiekvienas jų individualiai dirba naudodamas savo kūną, atskleisdamas savo asmenybę ir savitumą.

Jei kalbėsime apie žiūrovą – situacija keblesnė. Pakankamai sudėtinga publiką surinkti į teatrų salės. Tačiau mes nenuleidžiame rankų. Jei jie neateina pas mus, mes eina-

me pas juos. Rengjame pasirodymus tiesiog mieste, visuomeninuose pastatuose ar net vestuvėse. Trokštu švesti Afrikos visuomenę, parodyti jiems naujas judesio ir šokio galimybes.

Kas Jums yra šokis?

Šokis man – vienintelis būdas nevaržomai ir laisvai kalbėti apie tai, kas skauda, ir, žinoma, apie tai, kas džiugina. Šiuolaikinėje televizijoje ir spaudoje vargai pamatysime, išgirstime ar perskaitysime ką nors pozityvaus apie Afriką. Tai mane labai liūdina.

Todėl savo kūnu aš pasakoju apie Afriką. Jokiu būdu nenoriu pasakyti, kad mūsų žemynne viskas yra nuostabu, tačiau Afrika tikrai nėra vien badas ir karas. Jei tik turėčiau pinigų, atidaryčiau televizijos kanalą, kuriame būtų tik pozityvios žinių. Ju labai trūksta visam pasauliui.

Esate atsidavusi šokui. Ar lieka laiko asmeniniam gyvenimui?

Aš esu šokėja, choreografe, mokytoja. Tačiau tai – tik dalis gyvenimo. Man visuomet buvo labai svarbu turėti vyra, vaikus ir pilnvertį šeimos gyvenimą. Taigi, vyras, sūnus, dukra ir trys anūkai – tai ne mažesnė gyvenimo dovana nei šokis. Šeima visą laiką buvo su manimi kartu, tad visi domisi menu ir yra pagrindiniai mano kritikai.

Nesuklysiu sakydama, kad Jūs laiminga?

Man patinka mokytis studentus ir šokti. Mūsų įkurtame šokio centre „École des Sables“ – net 39 šokėjai iš 24 Europos ir Afrikos šalių. Aš mėgstu valgyti, gurkšnoti gerą vyną ir rūkyti pypkę. Neturiu kito pasirinkimo, kaip tik būti laiminga.

KALBĖJOSI
EDITA GRUDZINSKAITĖ

Anonsai

Prasideda „Sirenos“

Rugsėjo 26 d. prasidėsiantis dešimtasis Vilniaus tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“ siemet žiūrovams užsienio programoje pristatys ir režisierius Davido Doiašvilio pagal Williamo Shakespeare'o pjesę pastatyta spektaklį „Makbetas“. Jis bus rodomas spalio 3 d. 18.30 Lietuvos nacionalinio dramos teatro Didžiojoje salėje.

Scenos klasika tapęs kūrinys jo autorui dėka tampa ne tik daugiausluoksniniu spektakliu, bet ir dinamiškai kintančiu reginiu. „Režisierius ir jaunų aktorių trupė profesionaliai valdo dramos medžiagą ir patį vyksmą scenoje, – teigia „Sirenos“ meno vadovė Audra Žukaitė. – Joje jie išsitenka su, rodos, paprastais ir minimaliaus teatro elementais – šviesa, tamsa ir vos kelias suolais. To jems pakanka tikrai fantasmagorai sukurti.“

Doiašvilio interpretacijoje Makbetas tampa savo laiko, sistemos, aplinkybių ir jausmų įkaitu – tai dėl savo tikslų kovojantis asmuo, pri-

moje – geriausia lietuvių literatūros kūrinio sceninė interpretacija pripažinta NKDT spektaklis „Balta drobulė“ pagal Antano Skėmos romaną (rež. Jonas Jurašas, inscenizacijos autorė A.M. Sluckaitė), taip pat gerai ivertinti kitų autorų dramaturgijos pastatymai: J. Paškevičiaus „Ribos“ (Lietuva), J. J. Balodžio „Nacionalinis plėtrros planas“ („National development plan“, Latvija), P. Piiko „Nutrūkusi grandis“ („End of the chain“, Estija), Alvio Lapinio „Klajūno dalia“ („Wanderer's prayer“, Latvija), „Prarasto laiko citatos“ („Lost time quote“, inscenizacijos autorai – Ėrikas Vilsonas, Ināra Slucka, Latvija), U. Uusbergo „Karjera“ („Career“, Estija). Festivalio metu režisieriai, teatrologai bei triju Baltijos šalių delegacijų nariai diskutuos apie nacionalinę dramaturgiją.

Nuvielijus Naujujų metų šurmuliu, scenoje pražys sakuros, kartu su 140 atlirkėjų ir mišria Lietuvos ir Japonijos trupe. Didinga muzikinė oratorių „Sakurų prisiminimai“ skirta pažymėti taurų žygdarbį atluskiam Japonijos diplomatui, kon-

suliniam pareigūnui, 1939–1940 m. rezidavusiam Lietuvoje, Čijunei Sugihara, išgelbėjusiam apie 10 000 Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos žydų gyvybių. Kūrėjai nesieks atkartoti konkretių istorinių įvykių, Japonijos diplomato biografinių detalių, bet akcentuos Č. Sugiharo atlktą humanistinį žygdarbį. Oratorių režisierius – Shugo Ikoh, kompozitorius – Atsuhiko Gondai, dirigentė Nishimoto Tomomi, scenografių kuria Hiromi Tokumasu, kostiumus – Hidehiko Emi, vyriausiasis produseris – Hiroyuki Yamashita. Japonų menininkams talkins libretuo autorius lietuvių poetas ir žurnalistas Rimvydas Stankevičius, Kauno miesto simfoninis orkestras (vad. Algimantas Treikauskas), garsūs lietuvių operos solistai, Kauno berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (vad. Ksaveras Plančiūnas) bei jaunieji teatro aktoriai. Oratorių bus rodoma tik tris kartus, 2014 m. sausio 5, 6, 7 d. Didžiojoje scenoje.

Pavasarį bus organizuojamas jau tradicinis edukacinis festivalis jau nimui „Nerk į teatrą“.

NKDT INF.

Apie tai, kas jaudina

Prasidėjo XIII lenkų kino savaitė

Ketvirtadienį prasidėjusios XIII lenkų kino savaitės programa žada daug gerų filmų, kurie sužadins ir diskusijas apie tai, kas aktualū šių dienų kinui, ir prisiminimų apie Lenkų kino mokyklos „auksą amžiną“.

Šių dienų lenkų režisieriai (ypač jaunieji) nori suprasti, kaip pastarųjų dešimtmečių politinės ir socialinės permainos paveikė lenkų mentalitetą, vertėbes ir gyvenimo būdą. Juos domina istorija. Vis daugiau filmų prabyla ne tik apie tradiciškai lenkų kine svarbias Antrojo pasaulinio karo, Holokausto, pokario temas, bet ir apie naujausią istoriją, jos kontroversijas. Tai, kaip šias temas rutulioja šiuolaikiniai režisieriai, dar kartą įrodo, kad lenkų kinas – gyvas reiškinys.

Nauji filmai

Šiemet Lenkų kino savaitė sutapo su kasmet vykstančiu Gdynės kino festivaliu. Savaitės programoje – ir svarbiausius festivalio apdovanojimus pastaraisiais metais pelnę filmų, ir net trys kūriniai, šių metų konkurse pretenduojantys į Gdynės „Auksinius liūtus“.

Pirmasis iš jų – vieno originaliausių ir kontroversiškiausių kūrėjų – „Vestuviu“, „Blogų namų“ ir „Rozės“ – autorius Wojciech Smarzowski politinis kriminalinis filmas „Kelių policija“ („Drogówka“, 2012), Lenkijoje jau sulaukęs per milijono žiūrovų. Filmo veikėjai – septyni policininkai, kuriuos sieja ne tik darbas, bet ir bendri interesai, pomėgiai. Kai vienas jų – seržantas Ryszardas – apkaltinamas kolegos nūždymu, prasideda lenktynės ne tik su laiku. Per septynias dienas Ryszardas išsiaiškins, kas slypi už šios žmogžudystės.

Smarzowski domina žmoguje slypintis blogis, įvairios jo apraiškos ir nuspalvinia filmą niūriomis spalvomis. „Kelių policijoje“ režisierius atskleidžia šių dienų prievertos ir korupcijos aukščiausiuose valdžios sluoksniuose fantasmagoriškumą. Kartu su operatoriumi Piotru Sobocińskiu jie originaliai pasinaudojo vaizdą fiksuojančiu telefonu, stebėjimo kamerų galimybėmis.

Kino poeto ir filosofo Andrzejus Jakimowsko Portugalijoje kurta pasakojimas „Isivaizduok“ („Imagine“, 2012) pratęsia šio režisieriaus meninius ieškojimus, siekiant parodysti tai, kas slypi už žodžių, vaizdais kuriant imlias ir įtaigias prasmes. Lisabonoje kurta filmas rodo uždarą neregių bendruomenę, kurioje atsiranda naujas maištinas motytojas.

Tikrais įvykiai paremtas Tadeuszo Krolio psychologinis trileris „Paskutinis aukštasis“ („Ostatnie piętro“, 2013), kurio premjera Lenkijoje numatyta tik vėlyvą rudenį, kelia klausimą, ar verta bet kuria kaina ginti idealus, ir rodo karininką, vis labiau grimztantį į nacionalinės paranoją.

Šiuose filmuose vaidina populiarūs lenkų aktoriai Marcinas Dorociński, Maciejus Stuhras, Agata

„Kelių policija“

„Žmonių medžioklė“

Kulesza, Julia Kijowska, Adamas Woronowiczius ir daugelis kitų. Aukščiausio lygio aktorių vaidmenys – vienos stipriausių ir išsimintiniausių lenkų kino bruožų.

Pagrindinį vaidmenį Piotro Mułaruko filme „Juma“ („Yuma“, 2012) sukūrė talentingas jauniosios kartos aktorius Jakubas Gierszalas. „Jumaje“ jis suvaidino jaunuoli, kuris prasidėjus 10-ojo dešimtmečio transformacijai vagiliauja Vokietijoje. Jam puikiai sekasi, bet iki tol, kol nesuduria su rusų mafija. Šiame filme svarbus ir susidūrimo su Vakarų civilizacija, kuris paveikia Gierszało personažo brendimą, motyvas.

Annos Wieczur-Bluszcz filmas „Przygły Kazimierzowi Deinai“ („Być jak Kazimierz Dycza“, 2012) taip pat apie brendimą ir gyvenimo tikslą. Filmo herojus Kazikas gimė 1977-aisiais, tą dieną, kai garsus lenkų futbolininkas imuse įvartį rungtynėse su Portugalija, todėl berniuko tėvas mano, kad jo taip pat laukia sportininko karjera. Tačiau Kazikas nusprendžia pats ieškoti savo kelio.

Pasirinkimo problema iškyla ir Marios Sadowskos filme „Moterų diena“ („Dzień kobiet“, 2012) he-rojei Halinai. Ji – vieno prekybos tinklo pardavėja. Mažos kainos, kuriomis traukia parduotuvė, – darbuotojų išnaudojimo rezultatas. Tapsi vedėja, Halina anksčiau ar vėliau atsidurs tarp priekalo ir kūjo: išnaudojamų bendradarbių ir noro kilti karjeros laiptais. „Moters diena“ – socialiai angažuotas filmas, atskleidžiantis šiuolaikinio išnaudojimo esmę.

Magiškojo realizmo lenkų kine kūrėjas Janas Jakubas Kolskis filme „Užmušti bebra“ („Zabić bobra“, 2012) kartu su savo personažu sugrįžo į vietas, kur praėjo vaikystė – Popielavių kaimą. Čia vyko ne vieno režisieriaus filmo veiksmas. Tačiau šiakart filmo herojus – kariuinių misijų Irake ir Afganistane dalyvis Erykas (už ši vaidmenį Erykas Lubosas apdovanotas Karlovi Varu festivalyje) – vaikstės namuose rengsis naujai operacijai kitame pa-

saulio pakraštyje. Kolskis šiame filme tyrinėja šiuolaikiniame pasaulyje vis labiau išsigalinčios prievertos priežastis.

Vienas labiausiai apdovanotų pastarųjų metų lenkų filmų – Marcinio Krzyształowicziaus „Žmonių medžioklė“ („Obława“, 2012). Jis pratęsia paskutiniaiškis metais lenkų kine itin ryškią istorijos demitoligazavimo temą. Režisierius rėmėsi savo tévo, „Armia Krajowa“ mirties bausmių vykdytojo, patirtimi, bet filmas – ne tik bandymas atkurti autentišką istoriją. Pasirinkę sudėtingą ir originalų pasakojimo būdą, Krzyształowiczius bando parodyti, kad vienas požūris ar viena tiesa negali žiūrėti. Tam pasitelkiama ir sudėtinga filmo struktūra. Režisierius nuosekliai papildo filmo pradžioje pasakotą istoriją vis naujomis detailemis, tad pabaigoje žiūrovas prieverts ją „perskaityti“ visai kitaip.

Nuo istorijos vaizdavimo stereotipų bando pabėgti ir vyresniuosios kartos režisieriaus Januszo Zaorskio filmas „Lenkų siberiada“ („Siberiada polska“, 2012). Jis pasakoja vienos šeimos, kurią 1940-ųjų žiema NKVD kartu su visu kaimu ištrėmė į Sibirą, istoriją. Janas Dolina, jo žmona ir du sūnūs pasmerkti šalčiu, badui ir totalitarinės sistemos žiaurumui. Filmas buvo kurtas netoli Krasnojarsko, prie Jenisiejaus, kur iki šiol gyvena tremtiniai palikuonys. Su Vilniaus žiūrovais susitiks ir režisierius Januszas Zaorskis.

„Lenkų kino mokyklos“ šedevrai

Keturi neseniai restauruoti „Lenkų kino mokyklos“ šelevrai, kuriuos siemet pristato Lenkų filmų savaitės retrospektyva, – galimybę pamatyti filmus, laikomus ryškiausiu lenkų kino indėliu į pasaulinę kinematografią.

XX a. 6-ajame dešimtmečje susiformavusi „Lenkų kino mokykla“ („Polska Szkoła Filmowa“) dominavo tik penkerius metus (1957–1961). Tačiau ši srovė įtvirtino lenkų kine originalų autorinį kiną, savitą benedravimo su žiūrovais būdą, kurio

pagrindas – diskusija apie nacionales vertėbes ir mitus. „Lenkų kino mokyklos“ kūrėjai Andrzejus Munkas, Andrzejus Wajda, Wojciechus Jerzy Hasas, Jerzy Kawalerowiczius subrendo Antrojo pasaulinio karo metais. Karo patirtis, pokario permanentas ir komunistinė cenzūra lėmė jaunuju kūrėjų kino kalbos savitumą. Jie daug dėmesio skyrė kadro kompozicijai, susiedami ją su tapybos tradicija, kūrė vizualias metaforas, montažu siekė pabrėžti minties ir vaizdo antitezes. „Lenkų kino mokyklos“ filmuose dažniausiai rodomas Antrasis pasaulinis karas, „Armia Krajowa“ kovos ir pogrindžio valstybę, Varšuvos sukilimas. Tačiau filmų temos – nacionalinis etosas, patriotizmas, taranavimas tėvynei bei aukos kaina – skatinė apmasyti ir pokario Lenkijos likimą. „Lenkų kino mokyklos“ kūrėjus veikė ne tik romantizmo tradicija, bet ir su jais glaudžiai bendradarbiavę panašios patirties amžinkai rašytojai Jerzy Stefanas Stawiński, Tadeuszas Konwickis, Marekas Hłasko.

„Lenkų kino mokyklos“ filmų pasižymėjo ypatingu estetiniu vaizdo novatoriskumu, jo daugiaprasmiskumu, tapybiškumu ir emociniu paveikimu. Todėl šiuos filmus taip pamėgo kartu su Chruščiovu „atlydiu“ į kiną atėjusi jaunoji sovietų režisieriu karta. „Lenkų kino mokyklos“ filmai bei jų autorių požūrius į istoriją paveikė Andrejus Tarkovskis, Andrejus Končalovskis, besiformuojančio lietuvių nacionalinio kino kūrėjus Raimondą Vabalą, Almantą Grievičių, Vytautą Žalakevičių. „Lenkų kino mokyklos“ filmais žavėjosi 7-ojo dešimtmečio JAV kino maištinkai: Martinas Scorsese prieš pradedamas filmuoti jau klasikiniu tapusi „Taksi“ filmavimo grupei rado Wajdos „Pelenus ir deimantą“.

Andrzejus Wajdos (g. 1926) filmas „Pelenai ir deimantai“ („Po-piół i diament“, 1958) – vienas svarbiausių „Lenkų kino mokyklos“ šedevrų. „Pelenai ir deimantai“ veiksmas apima vieną 1945-ųjų gegužės parą. Tai – mitinis, transgresijos laikas: baigiasi viena epocha, prasidesta kita, kurią žymi Stalino portretai gatvėje ir karo pabaigos saliutai. Pagrindiniams filmo herojui, AK pogrindžio kovotojui Macekui Chelickiui teks rinktis – aukotis už tėvynę ar išlikti bet kuria kaina. Jis gauna užduotį nužudyti naujos valdžios – komunistų partijos veikėjų. Macekas negali išsižadeti senųjų idealų, nors ir suvokia, kad jo auka – beprasmiška. Wajda neslėpė, kad kuris šiuolaikinę tragediją, kurios herojus pasikeitusioje politinėje situacijoje neturi jokio pasirinkimo. Iš čia ir šiuolaikiškas Macekų suvaidinėjus ir iškart legenda tapusio Zbigniewo Cybulskio įvaizdis – tamsus akiniai, džinsai, striukė.

Kitas auksinio „Lenkų kino mokyklos“ kanono filmas – Andrzejus Munkas (1921–1961) „Eroica“ (1958). Racionalistas Munkas atsi- pagrindas – diskusija apie nacionales vertėbes ir mitus. „Lenkų kino mokyklos“ susideda iš dviejų novelių „Scherzo alla polacca“ ir „Ostinate lugubre“ (be abejų, pavadinimas polemizuoją su Beethoveno III simfonijos prasmėmis). Abi novelės svarsto didvyriškumo prasmę ir klausia, kaip tampama didvyriu. Pagrindinis „Scherzo alla polacca“ personažas – Varšuvos sukcijus Dzidzis Gurkevičius (Edward Dziewoński) – karą praleido prekiaudamas ir mėgaudamasis gyvenimui. Netikėtai pačiam sau jis tampa Varšuvos sukilimo dalyviu ir atlieka svarbią misiją. Tačiau net dramatiškiausiomis akimirkomis Dzidzis išlieka savim patenkintu egoistu, o sukilėlių pasiaukojimas ir didvyriški lozangai jam atrodo beprasmiski.

Kanuose „Sidabrine palmės šakėle“ apdovanota Jerzy Kawalerowiczius (1922–2007) „Angelų motina Joana“ („Matka Joanna od Aniołów“, 1960) iki šiol stulbinā kontrastu grįstu vizualiniu filmo sprendimui ir meno aliužių gausa. ...Pas demonų apsčestas vienuoles atvyksta kunigas Surinas (Mieczysław Voit). Jis turi atlitti motinos Joanos (Lucyna Winnicka) egzorcizmą. Tačiau netrukus kūnigas pasijunta bejėgis.

Nors „Angelų motinos Joanos“ veiksmas perkelia į XVIII a., Smolensko žemėse įsikūrusi moterų vienuolyną, amžininkai filme rodoma istorija suvokė kaip alegorišką pasakojimą apie žmogų totalitarinėje vienuomenėje. Iki šiol „Angelų motinos Joaną“ galima interpretuoti įvairiai – ir kaip filmą apie žmones, kurie nesugeba patirti meilės, ir kaip universalius pasakojimą apie tikėjimą.

Kiek nuošalyje nuo pagrindinių „Lenkų kino mokyklos“ filmų atsidūrė rašytojo Tadeuszo Konwickio (g. 1926) kino debiutas „Paskutinė vasaros diena“ („Ostatni dzień latata“, 1958). Šis valandos trukmės kamerinis, minimalistinis, eksperimentinis filmas tarsi numatę būsimą Naujają bangą, iš esmės pakeitusiā kino raidą. „Paskutinė vasaros diena“ buvo kurta mėgėjiskomis salygomis: penkiu žmonių filmavimo grupė turėjo 6 tūkstančius metrų kino juostos ir vieną seną kino kameras „Arriflex“, tuščią jūros paplūdimį ir du veikėjus.

Filmų herojai – brandaus amžiaus moteris (Irena Laskowska) ir ją įsimylėjęs vaikinas (Jan Machulski) – kartu praleidžia paplūdimyje šešias valandas ir suprantą, kad suartėjimas, naujo gyvenimo galimybė jiems neįmanomi. Jie ir jaučiasi tarsi „du paskutiniai žmonės Žemėje“. Konwickis nieko neaiškina: galima tik numanyti, kad negyjančias herojų žaizdas paliko karas, vienatvė, abiem svetimas pasaulis, kurio buvimą žymi vis praskrendančių lėktuvų garsai.

Filmai rugsėjo 6–12 d. rodomi Vilniaus „Skalvijos“, „Pasakos“ ir „Multikino“ kino teatruse.

PARENGĖ Ž. P.

Iki legendos šiek tiek pritrūko

Algimanto Julijono Stankevičiaus-Stankaus paroda „Tapyba“ ir naujas jam skirtas leidinys

Monika Krikštopaitė

Dailininkas autsaideris iš istorijos mums yra gerai pažįstamas ir patrauklus herojus. Nesuprasti ir nepriapinti kūrėjai kenčia dar nuo antikos laikų. Tad toji kančia nėra vien sovietmečio sunkumų produkta, o atskartojanti pasakojimo forma. Juolab kad okupaciniu periodu labai daug tokiu heroju ir nepriskaičiuotume – didesnė jų dalis vis dėlto kankinosi kompromiso mėsmaileje. Tačiau tokia nepritapeliška, laisva ir visiškai originaliai asmenybė kaip Algimantas Julijonas Stankevičius-Stankus (1933–2002), kaip liudija ir mūsų tapybos klasiko Povilo Ričardo Vaitiekūno pasiaskymai, be jokios abejonės žavėjo.

Keturiadesimt penkerių nigrūstas iš psichiatrijos gydyklas, atsidūrės už pakalniamumo ribos, Stankus galėjo sau leisti elgtis ypač laisvai – ne tik nepaisyti ideologinių lūkesčių, bet ir pažeisti bet kokias logines jungties, galėjo virsi pačia poezija, eksperimentu, nesusipratimu, gamtos reiškiniu. Tuo, ko alko režimo paisantys. Čia sutinkame antrą istorijoje nuolat pasakotojančią pasakojimo formą – ryšio tarp genialumo ir beprotynės išklimą. Nors tokias sasajas giliau patyrinėję autoriai priėjo prie išvados, kad psichozė nickada nėra kūrybinga (tik žmogaus protas gali toks būti, o ne jo liga), populiarū nuomonė ir toliau sėkmingsai tikisi iš menininko nors menkuočio pamiršimo. Kitaip tariant, kuo labiau pamisęs, tuo geriau, todėl dalis dailininkų stengiasi tai bent jau suvaidinti. O štai Stankus turi jau du solidžius parametrusapti Lietuvos van Goghų.

Po Nepriklausomybės padidėjės

A. LEKYTĖS NUOTR.

dėmesys šio autoriaus asmenybei ir kūrybai vis žada įdomų tyrimą. Ne taip seniai, „Kultūros barų“ išleistas solidus albumas su Kęstučio Šapokos ir P.R. Vaitiekūno tekstais žadėjo, kad Stankaus atradimo fazė pereina prie gilesnių ižvalgų. To tikėjaus ir iš parodos bei naujo leidinio – „Algimantas Julijonas Stankevičius-Stankus. Žaliasis sasiuvinis“ (išleido Modernaus meno centras, 2013). Tačiau, regis, kol kas likome toje pačioje stadioje.

Kol kas Stankui tebvetvirtinami keliai į naują statusą užtikrinantys raktažodžiai. Įdomiai K. Šapoka interpretuoja žalią sasiuvinį, į kurį Stankus klijavo, siuvo įvairiausius sovietinės aplinkos niekučius. Anot menotyrininko, šią artefaktų aibę ar vaizdų dienoraštį reikėtu laikyti vienu pirmųjų konceptualų kūrinių. Dar įdomesnės pastangos iš vieno pašto ženklo su Jono Basanavičiaus atvaizdu formuluoti politinės rezistencijos požymius. Be jokios abejonių, raktažodžiai – koncepcionalus ir rezistentas – šiuo metu turėtų būti paklausūs, tačiau ar juo dirbtinis integravimas nėra mėgiminas standartizuoti tą pačią kūrybą, kuri jau

nukentėjo nuo vienos ideologijos? Jei tai padėtų pereiti prie konkretios kūrybos tyrimo, aš nepričtarauju, nes ir dabar bet kuris menininkas yra perplėšiamas į du pasakojimus: vienas skirtas placiajai auditorijai, o antras – kultūros bendruomenei. Tai nėra savaimė blogai, bent jau tol, kol populiarus pasakojimas palieka keilią į susitikimą su tuo, kas jo kūryboje svarbiausia, vertingiausia. Visada abejoujau, ar etiketės padeda kalbėti apie turinį. Jas geriau klijuoti į sasiuvinį.

Ekspozicijos salių „Titanikas“ pirmo aukšto salėje beveik visą rugpjūti veikiančioje parodoje pasigedau struktūros ar tyčinio Stankaus budo atskleidimo kaip antiformato. Salėje tiesiog nuosaikiai iškabinta tapyba, akvarelis, stenduose pateikta siek tiek piešinių, per televizorių galima pasiklausyti ji sutiskusių asmenų prisiminimų. Tai kūrybos sanakaupu su papildomais dokumentais, bet ne tyrimas. Pagalvojau, kad tokia „nesikišimo“ politika eksponatu atžvilgiu gali būti paaškinama. Juk sovietmečio parodų tarybos, komisijos ir įvairių įgaliotinių apsilankymai Lietuvos dailės veida kraipec ir perkrepinėjo, galbūt P.R. Vaitie-

kūno kartai išsivystė alergija bet kokia kuratorystės formai?

Iš kulklos mažo formato tapybos virtinės išsiskyrė iš spalva sodrios, ir forma įdomios akvarelės. Su įtampa traktuota, pasikartojanti sovietinės kariuomenės tema prašesi apibendrinimo. Išsklidę po salę autoportretai siūlė užuominas, kad tai irgi atskiro dėmesio objektas, galintis padėti atskleisti ir individualybės dramą režimo sąlygomis, ir Stankaus pomėgi būti mediumu. Juolab kad P.R. Vaitiekūnas jau yra įdomiai mąstęs šia tema: „Visų jų – nužudytių – akis Algis išsistatė į savo veidą. Žiūri dabar į mus – savo brolio Stasio, miško brolio, akimis. Nei keršto, nei neapykantos nėra tose akys, jokio salsvumo, jokio gašlumo nėra tose akys, tikra šviesi meilė – tiesa žiūri į mus.“ (Algimantas Černiauskas, „Basam – ašmenimis“, Šiaurės Atėnai, 2007 02 10, nr. 832.)

Paroda turėjo dar vieną „ramenantą“ – knygą. Ji įmantrios, tačiau nelabai patogios struktūros: nei lovoje paskaitysi (kad atsverstum, reikia stalo), nei atverstos pafiksai (išrišimas neleidžia). Viršutinė dalis – nuo pradžios iki galio reprodukuotas Stankaus „Žaliasis sasiuvinis“ su vienais priešlapiais, atkartota net puslapius jungianti spiralė. Matyt kaip tikrą ir visut visą sasiuvinį malonu. Keistesnė atrodo apatinė dalis, ne tiek turiniu, kiek maketavimu. Puslapiuose miniatiūromis atkartojojami „Žaliojo sasiuvinio“ objektais ir greta pateikiami komentarai. Viršutinės knygos dalies lapus galima versti paraleliai su apatinės – lyg dvi knygas, kurios viena kitą paaškinina. Išradinga. Ypač vertingi komentarai, nes mano karta iš sovietinės atributikos teatpažista saldainių popierė-

lius, dar vieną kitą bilietą ar konservų etiketę, o kitkas palapniui grimzta užmarštin ir reikalauja paaiškinimo. Kommentuojančios knygos puslapiai perskelti dar ir per pusiaują, o apatinėje dalyje į antrastės dydžio gabaliukus sukapoti, lyg trupinių po puslapius išbarstyti du tekstai: perspausdinta jautri Antano Ramono esė „Epochos dienoraščiai“ ir informatyvus ižanginis Kęstučio Šapokos straipsnis „Žvelgti į epochos esmę“. Nesuprantama tik, kam taip žauriai pasielgta su tekstu – lyg moterų žurnale viskas paversta sauliniu, nors publikuojamiems tekstams pagal struktūrą tai visiškai svetima. Kad perskaitytum rišlią pastraipą, turėti perversti tris puslapius. Ir kam ši tiek skirtingų šriftų, tiek papildomų grafinių elementų ir taip jau gana sudėtingos sandaros knygai? Nepaisant šių apsunkinimų, knyga vertinga dėl informacijos – per tų mažyčių komentarų detales labiausiai ir išryškėja epocha. Konkretybės visada daugiau atskleidžia nei šablionių epitetai.

Nors ir išsakiau nuogąstavimus, džiaugiausiai galimybė pamatyti Stankaus darbus natūroje. Nes ir spalvos, ir kūrinių mastelai reproducijose dažnai atrodo labai apgaulingai. Kuklūs formatai pasakojo apie kuklias dailininko galimybes, kariuomenės motyvai labai aiškiai bylojo apie gręsmę, išgyvenimo kovą, žmonių, ypač brolio šeimos portretai – apie žmogiško ryšio trapumą ir brangumą. Stankus tikrai turi ką papasakoti. Tikiuosi, kad netrukus išeisime iš atradimo stadijos.

Paroda veikia iki rugsėjo 7 d.

VDA „Titanikas“ (Maironio g. 3, Vilnius)
Dirba antradieniais–šeštadieniais 12–18 val.

Karnavalas tamsoje

ATKELTA IŠ 1 PSL.

„langeliais“. Užrašytieji tekstai daugiausia neriliūs, murmantys apie pavojingus žmogaus kūno ir dvasios pakitimus, socialiai priimto asmens „sveikumo“ ribų peržengimus. Kūnu, apie kuriuos kalbama, tarsi ir nėra, bet kūniškumo patirčių – gausu. Čia galima prisiminti Johno Fiske's plėtotą mintį, kad karnavalisko vykimo epicentras yra ne individuo kūnas, o pats kūniškumo patyrimas. Lukenskas mėgaujasi peržengdamas „padoromo“, „normalumo“ ribas ir kūniškumo patirtis perkelia į juodą drobę arba paverčia garsinius patyrimais. Žodžiai perkuriами, garsinės mantros, sudarytos žaidžiant vieno ar kelių žodžių variacijomis, ištraukia į siautulingą tamsumos karnavalą. Lukenskiško karnavalo linksmybės – sąlyginės. Kaip ir pati paroda, emociskai labai paveikios, balansuojančios tarp juokdario triukų efemeriskumo ir gilių skauduliu atvėrimo.

Paveikslų-skelbimų lentų nesistengia išsiminti ar suprasti. Akys slydo teksta, įtupdytais į juodus, juosvus, raudonai juosvus, pilkšvai juosvus drobių paviršius. Įsitraukusi į žaidimą, klausydama garsiavaizdžių specialiai prisimerkiau, kad balzganos tekstu eilutės juodose ikonėlėse – tarsi antkapiuose, tarsi narveliuose – susilių į bendrą vaizdo ir garso dekorą, veiktu ne tik reagą, bet ir klausą. Galop supainiotų mane ir atimtų mano išankstinę nuomonę, „žinojimą“ ir supratimą apie meną, parodą, autorą. Suabejojau – ar ištis garsiavaizdžius įgarsina pats parodos autorius. Gal tekstus pyškina chtoniški, veik išnykę ir užmirštį mitologiniai aitvarai, naminukai, tūnantiams tamsiose pasāmonės kertėse kaip nejisamonint, nepanaudoto kūrybinės energijos talpykla?

Galinėje ekspozicijos salėje eksponuojami didžiausi parodos objektais – tiek kabantys juodų paveikslų

pavidalu ant sienų, tiek tūnstantys salės pakraščiuose kaip skulptūros. Visi šie menininko darbai prašyti prasosi su jais elgtis taip, kaip su meno kūriniais elgtis nederėtų. Lukensko kūrinius yra būtina liesti, čiuopti, gal net uostyti, taip identifikuojant jų kilmę. Darbai plepūs, pritvinkę energijos, pasiruoše prieblokių žiurovą. Ilgai tyrinėjau kūrinį kūnuose ugnies degimo palikus pragaro šešelis. Tai – tamsuma. Tokia, kokia būna ne visai sudegusioje angluje ar susmilkuojuose suodžiuose. Ta tamsuma, iš kurios išsiavudomi giytme vėl esame priglaudžiamų mirties. Lukenskas peržengia trapias, nutylimas žmogaus kūniškoko buvimo, savęs ir kito suvokimo ribas. Todėl kūriniai gryni, stiprūs, jų murmesys įtinka.

Tiesa, iš pirmo žvilgsnio paroda gali atrodyti kaip pokštas. Ir ištis, karnavalisko persirenginėjimo, emocijų, nuotaikų kaitos čia gausu. Autorius klibina socialiai nepatogias, nematomas, nemégstamas viešai aptarinti temas – senatvę, laikinumą, mirtį, meilę, tuštumą, beprotynę, socialines taisykles, jų ribotumą. Paroda tarsi juokiasi iš racionalaus meno vartotojo, kuris palengva praradę budrumą yra sudorojamas „juoduliui“. Žiūrovas persigeria parodos tamsuma, tampa tikresnis, labiau gyvas, galop sumišęs, sunerimęs. Pamėklis ka tamsuma įtraukia, atima išanksčią nusiteikimą parodoje pamatyti „lengvą“ meną. Šiuo požiūriu Česlovas Lukenskas yra tikras dadaistas. Jis savo kūriniams naudoja skirtinės elementus, skatina kitaip pamatyti jo siūlomą realybę ir pasinaudoti savo vaizduote, nesigincijant priūmti menininko kūrybinį būdą, grįstą laisve, atsiskritinumu, improvizacija ir žaidimu. Todėl ši paroda – savotiška autoriaus išpažintis ir kickvieno žiūrovo pažintis su savimi.

Paroda veikia iki rugsėjo 7 d.

Padidinimas

Algirdo Šeškaus fotografijų paroda Kauno fotografijos galerijoje

Tomas Pabedinskas

Vasaros pradžioje Kauno fotografijos galerija, pristačiusi Algirdo Šeškaus darbus šiu metų tarptautinėje meno mugėje „Art Vilnius“ ir žadėjusi surengti jo asmeninę parodą Kaune, sukūrė intrigą. Nejučia kilo klausimai, vertė nekantriai laukti parodos atidarymo Laikinojoje sostinėje: kokie anksčiau neeksponuoti kūriniai bus atrinkti naujai parodai? Koks bus fotografijų atspaudų ir pačios ekspozicijos „formatas“? Ir svarbiausia – kaip didesnę parodos erdvę užpildys A. Šeškaus darbams būdinga intensyvė, bet individualaus išgyvenimo ir asmeninio santykio su atvaizdais reikalaujanti nuotaiką ir nuoaukštį raišką?

Paroda Kauno fotografijos galerijoje, tėsdama įsibėgėjusį A. Šeškaus kūrybos aktualizavimo šiandienos kontekste procesą, ne tiek siūlo pažinti naujus tos kūrybos aspektus ar atrasti dar nematytaus pavidalus, kiek provokuoja

kūrė naujų fotografijos kryptį, vėliau apibrėžtą „nuobodulio estetikos“ sąvoką. Ji taip pat puikiai apibūdina pirmuojuose fotografo albumuose („Žaliasis tiltas“ ir „Archyvas (Pohulianka)“) publikuotus darbus. Tačiau vėlesni leidiniai, kai ir paroda Kaune, rodo, kad „nuobodulio estetikos“ paženklinta tik dalis fotografo kūrybos, o kiti darbai labiau byloja apie menininko individualumą, o ne priklausomybę bendrai XX a. 9-ojo dešimtmecio Lietuvos „avangardinės“ fotografijos tendencijai. „Nuobodulio estetikos“ bruožai (aiškuas siužeto nebuvinės, vaizdo išsiliejimas dėl jūres, analoginės fotografijos „šiukslišės“) ne viename A. Šeškaus darbe dera su gana išraiškingais pilkų tonų kontrastais, „neliteratūriniais“, tačiau sklidiniais užuominin, vos pastebimais kasdienybės įvykių. Slegiantį sovietmečio nuobodulį tokiose fotografijose keičia lyg meilės lyrika šviesi melancholija, neribojama konkretaus laikotarpio ir socialinės aplinkos (parodoje nenurodoma, kur ir kada buvo nuotraučių konkretūs vaizdai). „Nuobodulys“ tarsi lieka XX a. 9-ojo dešimtmecio lietuviškos fotografijos estetikoje ir šiandien užleidžia vietą individualių, ne tik su kitais autoriais A. Šeškų siejančių, bet ir iš kolegų išskiriančių jo kūrybos bruožų atradimui.

A. Šeškaus darbų stilius parodos anotacijoje lyginamas su „postmodernistinė estetika“, kurią prieš tris dešimtmecius Lietuvoje neva plėtojo ir kiti „nuobodulio“ fotografas. Žinoma, pastarieji maištavo prieš tuomet Lietuvoje išitvirtinusią humanistinės fotografijos kryptį, pagrįstą moderniniu požiūriu į vizualių formą. Tačiau tik chronologiniu požiūriu ir tik dėl sėmoningo atsiribojimo nuo modernistiškių vyresniosios kartos kūrybinės pažiūrų, apibūdinant A. Šeškaus ir kitų pa-

Algirdas Šeškus. Be pavadinimo

našiai kūrusių autorų darbus, galima vartoti priešdėli „post-“. A. Šeškus ir jo kolegos iš tikrujų debiutavo „po“ modernios fotografijos klestėjimo Lietuvoje laikotarpio, tačiau jų kūrybai nebūdinga tai, kas sudarė postmodernaus meno, taip pat ir fotografijos, esmę Vakaruose: sąmoningas popkultūros vaizdinių pasisavinimas ir jų dekonstrukcija, komercinės kultūros kritika ir ironija.

Kauno fotografijos galerijoje eksponuojami A. Šeškaus darbai artimesni ne kultūriniai vaizdiniai žaidžiančiai postmoderniai kūrybai, o gyvenimą miestu gatvėse ir kelyje žamžiniuems užsienio fotografų darbams, kurie taip pat buvo surukti į atslūgus tarptautinei žavėjimosi humanistinei fotografija bangai. A. Šeškaus siužeto ar net konkretaus, „reikšmingo“ įvykio nebuvinės A. Šeškaus kūrynuose primena Vakarų (pirmiausia JAV) fotografiją, kuri buvo kuriamas reportažiniu būdu, tačiau žiūrovus pasiekdavo jau ne spaudos puslapiuose, o parodų salėse ir albumuose. Naujame kontekste lengvai suprantamo pasakojimo atsisakymas, fotografijos prasmės neapibrėžumas tapo ne trūkumu, o sėmoningai išnaudojamu privalumu. Tokia fotografija fiksuoja ne įvykius, o akimirkas tarp jų, ne pasakoja, o perteikia nuotaikas, ne parodo, o leidžia nujausti.

Šis neapčiuopiamas nuoaujantis paulius A. Šeškaus kūryboje papras tai tilpdavo į nedidelio formato, analoginė fotografijų prigminti išryškinančius atspaudus. Prie savitų fotografinių „miniatiūrų“ žiūrovą pripratino ir du solidūs autoriaus kūrybos albumai („Žaliasis tiltas“ ir „Archyvas (Pohulianka)“). Analoginė fotografija, nostalgiją žadinantis materialus suvenyras iš praeities, tar-

si rezonansu sustiprindavo A. Šeškaus užfiksuočių vaizdų skleidžiamą melancholiją. Tačiau Kauno fotografijos galerijoje greta originalių, paties autoriaus tradiciniu būdu atspaustų ar nedidelii specialiai parodai pagamintų skaitmeninių atvaizdų eksponuojamų ir ypač didelio formato darbų. Tikriausiai nuotraukos, kaip „melancholijos objekto“ (Susan Sontag) ir originalaus kūrinio, žavesi šiuo atveju turėjo pakelti akistatos su didelio formato atvaizdu (ir kartu – jame žamžintos tikrovės) keliamas išpūdis. Tačiau atsitiko priešingai. Ženkliai išdidintus fotografijas, jose glūdėjusios nuotaikos ir beveik maloni melancholia išskydo. Vaikštinėjant per erdvę galeriją, fotografijos netraukė prisiartinti ir atidžiai išžūrėjus atrasti labiau asmenišką santykį su atvaizdais. A. Šeškaus kūrybos esmė nepastebimai išsiskaidė nelyginant italių režisieriaus Michelangelo Antonioni filme „Padidinimas“ („Blow-Up“), kurio herojui vis didinant menamos nusikaltimo vektos nuotrauką tapo matomos tik abstrakčios šviesios ir tamsesnės dėmės, bet pats nusikaltimas neišaiškėjo.

Taigi apžiūrėjus ekspoziciją iki parodos atidarymo tyrojusi intrigą nuslėgo tik iš dalies išpildžius lūkesčius. Viena vertus, parodoje galima apžiūrėti įdomias ir A. Šeškaus savitą kūrybinį bražą reprezentuojančias fotografijas. Kita vertus, apsilankius Kauno fotografijos galerijoje galima dar kartą išsitinkinti ir tuo, kad neradus tinkamiausio būdo eksponuoti ne visai tradicinius darbus, įtaigumo netenka ne tik parodos visuma, bet ir dalis konkretių fotografijų.

Paroda veikė iki rugsėjo 1 d.

Kauno fotografijos galerijoje ištiesė buvo galima išvysti parodos anotacijoje minimus „vintažinius, paties autoriaus spaustintus sidabro atspaudus“ ir darbus, kurie „iki šiol tegyvavo kontrolinių atspaudų pavidalu ar nugulė knygose“. Kita vertus, daugelis eksponuojamu fotografijų jau buvo pažystamas iš kitų A. Šeškaus kūrybos pristatymų parodose ir knygose. Po daugiau nei du dešimtmecius trukusios kūrybinės pertraukos ir pakartotinio A. Šeš-

tiksliau apibrėžti šio autoriaus vietą Lietuvos fotografijos kontekste bei sąsajas su tarptautinėmis fotografijos tendencijomis. A. Šeškus šiandien vadinas „nuobodulio estetikos“ atstovu. Tokiam apibūdinimui tvirtą ir iki šiol neįsjudintą padėjė meno tyrininkės Agnės Narušytės tyrimai, aiškinantys Lietuvos fotografijos raidą praėjusio amžiaus 9-ajame dešimtmetyje. Tuo metu kartu su kitais jaunaisiais fotografais debiutavęs A. Šeškus

Šoklus naujas elitas

Krėslė prie televizoriaus

Marxas klydo: sportas yra opiu-mas liaudžiai. Tai gerai suprato so-vietų vadai, tai suprantą ir Lietuvos politikai. Sportu parematas patriotizmas – totalitarinės valstybės bruožas, bet mūsiškiams tai, regis, nebesvarbu. Todėl ir vėl prie kažkokio krepšinio čempionato transliacijų per TV3 budės tauta, staugs ir šaudys naktimis, vems pakampęse. Todėl nesitikėkite gerų filmų: kai visi žiūri krepšinių, mes su jumis, mieli skaitytojai, nusipelname tik dešimt kartų jau rodytų.

Visą rugpjūtį televizijos aptarinėjo ir politologų bei kitokią visuomenės veikėjų lūpomis gailėjosi nevykelių lietuvių diplomatus, kurių telefoniniai pokalbiai atsidūrė interne. Rūščioji Rita Miliūtė skandalui skyrė net dvi laidas. Atidžiai išklausiau tu nykių pokalbių „You Tube“ ir nesuprantu, ko galiėtų tų diplomatus. Kam ginti akivaizdžiai ne savo vietoje atsidūrusius piliečius? Reikėtų padėkoti nežinomiesiems. Sékminga jų provokacija tik dar kartą parodė, kad mūsų valstybę valdo virėjos ir į jas panašūs veikėjai, kurių ribotumas ir deklaruojami reli-ginių įsitikinimai tik paryškina akivaizdū neprofesionalumą. Atradimas, žinoma, nelabai malonus, bet pasiklausius tegu ir tų, kaip tvirtina vieną skandalo dalyvių, neįvykusiu pokalbių, vis dėlto jo lygis kaip ant delno. Leksika, turtis, sakinių struktūra (ypač Miliūtės telefono pokalbio tiesioginiame eteryje su vienu iš diplomatų, kuris nelabai skiriasi nuo išrašų), intonacijos, argumentavimas juk nesumanipuliuočių. Todėl vaizdelis neįtiketinai sloganas. Negali nesuabejoti diplomatų intelektui ir humoru jausmu, net pagalvoja, ar jie žino, kurioje rankoje laikyti peili.

Tačiau gynimas, regis, turi ir kitą pusę. Bent jau man atrodo, kad pokalbiai buvo tik dar vienas tylių kovų, vykstančių tarp įvairių Užsienio reikalų ministerijos klanų, pretekstas. Kodėl nepakalbėjus apie juos, užuot rodžius sunkai valdomą LRT studijoje sėdinčio sciūmuno Petro Aušrevičiaus įtūži? Klanų karių šioje ministerijoje – vieša paslapatis, tad nesuprantu žurnalistų dromumo. O gal pūsti į vieną dūdą ir jiems patogiu?

Ši sezoną televizijos vėl intensyviai gamins maistą, virus, keps, mėgausis kulinariniais šedevrais, sa-kau, gal nepamirš priminti ir apie geras manieras. Bet naujienu nesitiukėkite: tos pačios gerokai nusibodusios „žvaigždės“, kurios kaip blusos nuo vieno šuns ant kito šokinėja nuo vienos televizijos ant kitos, tie patys filmai ir serialai. Nepamenu, kurios televizijos vadė nesenai spaudoje viešai džiaugčiai savo atradimą – turkų serialais, kuriuos pamėgo lietuvių tauta, ir pažadėjo jų daugiau. Todėl dėlto naujovių bus. Ir nacionalinė, ir komercinės televizijos, žinoma, vėl mokyk lietuvius dainuoti ir šokti. Matyt, skaityti jie jau nebemoka, tad pristatyti naujų knygų nebūtina. Vis dar skaitantiesiems „LRT Kultūra“ rodys, kaip aš vadinu, „marinuotus“ knygų pristatymus iš Vilniaus knygų mugės. Tau-pios šeimininkės tos „LRT Kultūra“ planuotojos – vienos mugės užtenka metams.

Degraduoja ne tik seimūnai (nors krikšcionio alkoholiko, kurį negailėtingai Vilniaus oro uoste užpuole ir kandžiojo visų televizijų reporteriai, man net šiek tiek pagailo), visuomenė taip pat degaduoja, bet savarankiškai nemastančiais žmonėmis juk lengviau manipuliuočių?

Mūsų televizijos taip pat aktyviai prisideda prie to, ką rusų dienraščio „Novaja gazeta“ apžvalgininkas Andrijus Kolesnikovas, viename feljetone aptarinėjęs homo sovieticus liekanas rusų valdininkų mastyme, pavadinio „staiga „elitine“ ta-pusia marginalia sąmone“.

Kai marginalumas tampa „elitinė“, nestebina ir „LRT Klasikos“ reklama, kurioje Andrius Mamontovas, niekaip nepamirštantis, kad kadaise suvaidino Hamletą, svarsto, kepti ar virti kiaušinį. Slinktis aški – auksčioji kultūra sąmoningai niveliuoja iki nelabai sąmoningo „juokelio“ lygio. Kai 1987 m. Paulas Verhoevenas sukūrė „Robotų policininką“ (LRT, 7 d. 23 val.), filmas buvo palaikytas produktu, skirtu naujiems žiūrovams, kuriuos kažoks sąmoninges amerikiečių kritikas pavadino „dylikamečiu analfabetu juodaodžiu“. Berniukai užaugo, bet tebežiūri tokį pat kiną. Kartu su jais užaugo ir kelios lietuvių žiūrovių kertos. Skirtumas tik tas, kad dabar dylikamečiai berniukai tapo pagrindine auditorija. Yra net nuoširdžiai tikinčių, kad „Robotas policininkas“ – pati tikriausia klasika.

Naujasis masinės kultūros panteonas bus nepilnas be aktyviosios Angelinos Jolie. LNK šeštadienį (7 d. 21.05) siūlo vieną naujausią aktorių filmą – 2010 m. Phillipo Noyce'o „Druska“. Jolie filme vaidina CŽV agentę Eveliną Solt, kurią darbdaviai apkaltina išdavyste. Esą ji dirba rusų žvalgybai. Iš pradžių filmas buvo sumanytas kaip dar viena superdidvyrio Tomo Cruise'o galimybų demonstracija. Šiam nesutikus vaidinti, scenarijų teko perrašyti.

Man Gerardas Butleris daug vyriškesnis už Cruise'ą, bet režisierius Gabriele Muccino filme „Širdžių“

„Druska“

„Širdžių edikas“

edikas (LNK, 8 d. 21.25) nutarė šiek tiek iš to vyriškumo pasišaipyti. Butlerio herojus, buvęs garsus sportininkas, nusprendžia skirti laiko sūnus auklėjimui, gyvenimo prasmei ir tampa vaikų komandos treneriu. Bet iš jų iškart sminga gražų moterų, kurias suvaidino Jessica Biel, Uma Thurman, Catherine Zeta-Jones, akys. Būti vyru šiai laikais, pasirodo, nelengva.

Richardo Kelly 2006 m. filmo „Pietietiskos istorijos“ (LNK, 7 d. 23.10) veiksmas nukels į 2008-ųjų Los Andželą. Praėjo treji metai po atominio sprogimo, amerikiečiai gyvena totalitarinėje valstybėje, kuri kišasi į kiekvieną savo piliečių gyvenimo sferą. Trijų filmo herojų – amnezijos ištiktos kovinių filmų žvaigždės Santaroso (dar vienas vyriškumo etalonas Dwayne'as Johnsonas), buvusios pornografinių fil-

mų aktorių Kristos (Sarah Michelle Gellar), kuri veda politinių pokalbių laidą televizijoje, ir paslaptingo policininko Rolando (Seann William Scott) keliai susikerta karštą Neprieklausomybės dieną. Šis juodosios komedijos ir politinio mokslinės fantastikos filmo mišinys, manau, tinka prie paskutinių dienų – neišvengiamio ir bausaus karo atmosferos.

Bet aš būsiu senamadiškas ir pasidalysi nesenai perskaityta filosofo Tadeuszo Gadaczo mintimi: „Žiniomis, tiesa dabar pripažistame tai, kas naudinga, efektyvu, pragmatiška. Tačiau graikų filosofijos ištakose žodis „teorija“ reiškė Platono sielų kelionę į tikrosios būties lauką tam, kad galėtų žavėtis vaizdais. Tėorija reiškė dalyvavimą kultūroje, neturintį jokių pragmatiškų tikslų.“

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Rojaus užkariavimas

Nauji filmai – „Eliziejus“

Živilė Pipinytė

Originalaus filmo „9 rajonas“ autorius Neillas Blomkampas Holivude gavo 90 milijonų dolerių ir su-kūrė filmą „Eliziejus“ („Elysium“, JAV, 2013). Abu filmai – politinės alegorijos, kuriamos pasitelkus mokslinės fantastikos žanro ir pirmiausia antiutopijos kanonus. Tik „Eliziejus“, atrodo, skirtas kitai auditorijai. Tai, kuriai reikia viską skramtyti ir iðdėti į burną. Todėl filmas nuspėjamas nuo pirmų kadru, kuriuoje paaškinama, kad Žemė iš-tiko ekologinę ir kitokios katastrofą, tada turtingieji ją paliko ir įkūrė kosminę stotį „Eliziejus“, kur žmonės mēgaujasi sveiko ir ekolo-giško gyvenimo malonumais, nes tu-ri stebuklingas kapsules, išgydančias nuo visų ligų. Todėl į Eliziejų ver-ziasi vargingi, sergantys Žemės gy-

ventojai. Tačiau nelegalai Eliziejuje nepageidaujami. Blomkampas supranta, kad šie nelegalai bent kiek prakutusio žiūrovo vaizduotėje iškart pavirs (atsižvelgiant į gyvenamają vietą) meksikiečiais, išeiviais iš Afrikos ir Azijos, nelegaliai imigrantais, ieškančiais savo rojaus JAV arba Europoje. Tai režisierius pabrėžia ir sugretindamas ateities Los Andželą (veiksmas vyksta 2154 metais), kuris nufilmuotas realiose Meksiko favelose, ir spindinti tarsi moterų žurnalų puslapiai Eliziejaus pasauli. Skurdus, pilkas, nuodingas, ispaniškai kalbantis būsimas Los Andželas – aiškiausia nuoroda, kad ateitis jau prasidėjo.

Panašių tiesioginių nuorodų filme bus ir daugiau, bet filmo pradžia tikrai išpūdinga. Deja, kuo toliau, tuo labiau veiksmas susitelkia į Matto Damono personažą Mak-

są. Kadaisi jis buvo gabus nusikal-tėlis, bet dabar dirba gamykloje ir nori nutraukti su nusikal-tėliais vi-sus santykius. Jis vis dar myli vai-kystės draugę Fréją (Alice Braga), kurios dukrelė serga leukemija. Ga-mykloje Maksas gauna mirtiną radiacijos dozę. Jam liko gyventi penkios dienos. Vienintelė išeitis – stebuklingosios Eliziejaus kapsulės, bematant išgydančios vias ligas. Tuo ir naudojasi nusikal-tėlių vadei-va ir nelegali gabenimo į Eliziejų organizatorius Voras. Jis pasiūlo Maksui sandėlį: šis išigis turtuolio ga-myklos savininko smegenyse išrašytus duomenis ir galės skristi. Voras neapskaičiavo tik vieno: turtuolis kartu su Eliziejaus gynybos ministrė Delakur (Jodie Foster) rengia są-mokslą, jo smegenyse – Eliziejaus programos perkrovimo ir pakeitimimo duomenys. Todėl netrukus Maksas

(tiksliau, jo smegenys) taps ne vienos nusikal-tėlių grupuotės tikslu.

Tačiau „Eliziejaus“ pabaiga pa-lieka dviprasmišką išpūdį. Iš pirmo žvilgsnio viskas lyg ir gerai: Maksas nugalėjo bloguosius, Eliziejus siunčia į Žemę lėktuvus su stebuklingomis kapsulėmis, kurių laukia milijonai nuskriaustujų. Žemės gyventojai tapo lygiateisais Eliziejaus piliečiais. Utopija išspildė? Tačiau juk galima nuausti, kuo netrukus pavirs Eliziejus, kai jis užplūs gėrybių ištroškę Los Andželo gyventojai. Juolab kad visa galia šio rojaus valdovu tapo ambiciju neslepiantis nusikal-tėlis Voras.

Meilės ir neapykantos istorijos bei pamiršti filmai

Pirmadienį prasideda Gdynės kino festivalis

Živilė Pipinytė

Rugsėjo 9 d. prasidės 38-asis Gdynės kino festivalis. Paskutiniai metais keitėsi jo pavadinimas, laikas, reglamentas, vadovai, bet festivalis išsaugojo savo esmę ir tikslą – ivertinti vaidybinių lenkų kino situaciją, pristatyti svarbiausius per metus sukurtus filmus. Šiemet konkurso dalyvaus 14 filmų. Pasak renginio meno vadovo Michał Chaciński, tai turi būti vienas įdomiausių pastarojo dešimtmecio festivalių. Konkursinėje programe atsidūrė ir keli Lietuvos jau rodyti filmai – šiemet „Kino pavasario“ apdovanojimą pelnės Sławomiro Fabickio „Myliu“, taip pat „Kino pavasaryje“ rodyti Katarzynos Rosłaniec „Mamoliūdesys“ ir Andrzejus Jakimowski „Isivaizduok“ bei dabar vykstančioje Lenkų kino savaitėje rodomi Wojciecho Smaržowskio „Kelių policija“ ir debiutanto Tadeuszo Krolio „Paskutinis aukštasis“.

Išskyrus pastarajį, šie filmai buvo rodyti Lenkijos ekranuose ir slaukė didelio dėmesio. Itin daug diskusijų sukėlė Ryszardo Bugajskio „Susitarimas“ („Układ zamknięty“), kurio scenarijus pagrindu tapo Lenkijoje vis dar prisimenama byla, kai trys verslininkai buvo neteisingai apkaltinti nemumokėjimo mokesčiu ir prarado turtus bei gerą vardą. Nors vėliau buvo išteisinti, jie liko sužlugdyti materialiai ir psichiskai. Prokurorė šiam filme suvaidinės Januszas Gajosas, matyt, bus vienas rimčiausiu pretendentu į apdovanojimą už geriausią vyro vaidmenį.

Anonsai

Kauno kino festivalis pristatys Kanų nugalėtojo retrospektivą

Rugsėjo 25 d. prasidėsiantis Tarptautinis Kauno kino festivalis pristatys prancūzų režisieriaus Abdellatifo Kechiche'o kūrybos retrospektivą. Naujausiam režisieriaus filmui „Adèles gyvenimas“ („La Vie d'Adèle – Chapitre 1&2“, 2013) šių metų Kanų kino festivalio žiuri vienbalsiai skyrė „Auksinę palmės šakelę“. Tarptautinio Kauno kino festivalio žiurovai galės pamatyti ir šį, ir susipažinti su „Juodoji Venera“

Konkurse atsidūrė ir šiemet Karlovi Varuose apdovanota Tomasz Wasilewskio homoseksualinė drama „Plaukiantys dangoraižiai“ („Plynante wieżowce“), gerų vertinių taip pat Karlovi Varuose sulaukusি Joannos Kos-Krauze ir Krzysztofo Krauze's nespalvota „Papuša“ („Papusza“) – biografinis pasakojimas apie pirmą romą poetę – ir vieno garsiausiu lenkų „nepriklausomų“ Bodo Koxo „Mergina iš spintos“ („Dziewczyna z szafy“).

Konkurse – ir šiemet Berlyne apdovanotas naujausias Małgośkos Szumowskos („Jos“) filmas apie homoseksualų kuniga „Vardan“ („W imię“), ne vieną tarptautinį festivalį apkeliauę Jaceko Borechko filmas „Tai, kas išlieka“ („Nieulotne“), pasakojantis dviejų Ispanijoje susipažinusiu lenkų studentų meilės istoriją.

Pagrindiniame konkurse laukia ir ne viena premjera: patyrusio komedijų meistro Jaceko Bromskio filmas „Bilietas į Ménulį“ („Bilet na Księży“) nukels į 1969-uosius ir pasakos apie dviejų brolių kelionę per Lenkiją, Maciejaus Pieprzycos „Noriu gyventi“ („Chce się żyć“) – tikrais

ivykiais paremtą neigalaus berniuko istoriją, D. Britanijoje kuriančio Pawlo Pawlikowsko „Ida“ – apie merginą, kuri prieš duodama viešuolės ižadus leidžiasi į kelionę, norėdama sužinoti tragiską savo šeimos istoriją.

Tradiciškai pagrindinio konkursu filmus vertins tarptautinis žiuri, kuriam vadovaus rašytojas, dramaturgas ir scenaristas Januszas Głowackis, o nariais bus režisierės Agnieszka Holland ir Urszula Antoniak, aktorių Agata Buzek, vokiečių kino pramonės atstovė Kirsten Niehuus ir britų scenaristas bei režisierius Christopheris Hamptonas, tarp kurio darbų – ir pas mus gerai žinomi „Pavojingų ryšiai“ bei „Pavojingas metodas“.

Jau žinomas ir pirmasis festivalio laureatas – „Platinos liūtai“ už viso gyvenimo kūrybą bus pagerbtas Jerzy Antczakas, ne vienos žūrovų kartos prisimenamų „Dienų ir naktų“ režisierius.

Tačiau Gdynės kino festivalis – tai ne tik pagrindinis konkursas. Vyks Jaunojo kino konkursas, lenkų nepriklausomo kino peržiūros, į konkursą nepatekę, bet dėmesio verti

„Ida“

filmai bus rodomi atskiroje Panoramos programoje. Tradiciškai Gdynėje bus galima pamatyti ir kinomokyklų studentų darbus.

Gdynė kasmet stebina ir originaliomis retrospektyvomis. Viena iš jų, „Gryna klasika“, prasidėjo prieš penkerius metus ir kasmet pristato naujai restauruotus klasikinius lenkų filmus, antroji šiemet bus skirta pamirštiems 7-ojo ir 8-ojo dešimtmecio lenkų moksliškės fantastikos

filmams. Jie pasižymi ne tik originaliu stiliumi, bet ir itin menkais biudžetais, kuriuos turėjo paslepsti režisierių vaizduotę.

Gdynėje laukia ir dar bene dešimt įvairių specialiųjų programų, rodyti, susitikimų su autoriais, paskaitų. Visam tam skirta nei daug, nei mažai – šešios dienos. Apie tai, ką spėjau pamatyti per pirmas – jau kitose „7md“.

Noriu gyventi

„Noru gyventi“

Seydoux, savo prizą filmui skyrė ir tarptautinė kino kritikų asociacija FIPRESCI.

Septintasis tarptautinis Kauno kino festivalis vyks 2013 m. rugsėjo 25 – spalio 6 d. Kaune. Vilniuje festivalis svečiuosis spalio 2–13 d., Panevėžyje – spalio 11–13 d., Klaipėdoje – spalio 17–20 d., Šiauliuse – spalio 18–20 d. Daugiau informacijos www.kinofestivalis.lt.

KTTF INF.

Kronika

Scenarijaus vystymo dirbtuves ves geriausi Europos dėstytojai

I rugsėjo 16–21 d. Druskininkuose vyksiančių pirmąsias Europoje trumpametražių filmų scenarijaus vystymo dirbtuves „Per trumphas, kad mirtų“ („Too short to die“) jau atrinkta 12 projektų. Scenarijų rašytojai ir dramaturgai į Druskininkus atvyks iš 7 Europos valstybių.

Dirbtuves ves, projektus tobulins ir žiniomis dalinsis Europoje vertinami scenarijų rašymo meistrų ir konsultantų: 9 scenarijų, knygos

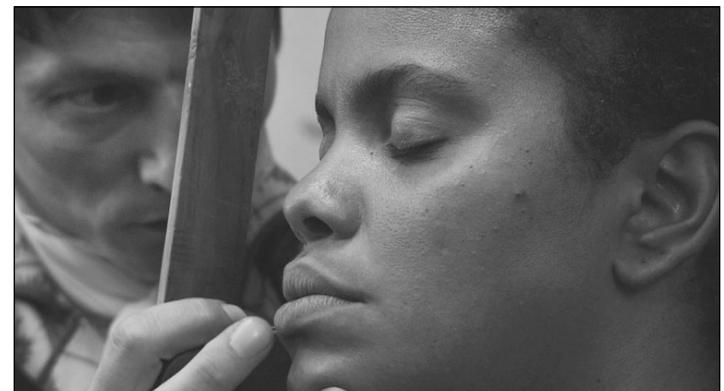
„Apie scenarijus ir gyvenimą“ („Of scripts and life“) autorius ir per 30 metų patirties turintis prestižinių kinomokyklų dėstytojas konsultantas čekas Janas Fleischeris ir patyrus scenarijaus tobulinimo bei redagavimo konsultantė Angeli Macfarlane iš D. Britanijos.

Dėmesys dirbtuvėse „Per trumphas, kad mirtų“ bus skiriamas trumpo metražo filmo scenarijaus tobulinimui nuo idėjos iki galutinės versijos, o rašytojus siekiama išmotyti idėjas ir jausmus perteikti struktūruota, vientisa ir efektyvia forma.

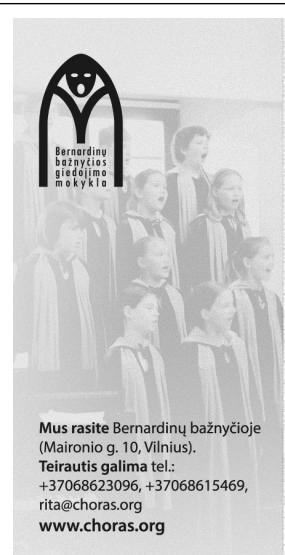
Dirbtuvių organizatoriai VšĮ „IN SCRIPT“, bendradarbiaudami su Lietuvos kino centru, Britų Taryba Lietuvoje ir „MEDIA Desk“ Lietuva, siekia atkreipti visuomenės ir kino pramonės dėmesį į scenarijaus bei dramaturo svarbą kine, o gerų istorijų trūkumą apibūdina kaip vieną opaicių kino problemų ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Rugsėjo 20 d. Vilniuje dirbtuvės dėstytojai surengs viešą paskaitą. Daugiau informacijos www.inscript.lt/workshop.

RENGĖJŲ INF.

Parodos	VU Botanikos sodas	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	Kairėnų g. 43	Muzika
Vilniaus paveikslų galerija	Neprilausomybės a. 12	Nacionalinės filharmonijos koncertų sezona pradeda Lietuvos kamerinis orkestras. Rugsėjo 21 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje su orkestru koncertuoja Rostislavas Krimeris (fortepijonas). Dirigentas ir solistas Sergejus Krylovas (smuikas). Skambės Allos Pavlovas, Sergio Calligario, Liudwigo van Beethoveno kūriniai.
<i>Didžioji g. 4</i>	Kauno bienalė „Unitekstas“:	
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a.	nuo 13 d. – paroda „Vasaros skaitiniai“. Rinktiniai kūriniai iš Cesio meno festivalio parodos	
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai iki 8 d. – paroda „Lukas Cranachas Vyresnysis (1472–1553). Madona su Kūdikiu po obelimi“	nuo 7 d. – žemės ir aplinkos meno paroda „Metamorfozės“	
nuo 6 d. – paroda „Antoine Watteau ir prancūzų graviūros menas“		
Radvilių rūmai	KAUNAS	
<i>Vilniaus g. 24</i>	M. Žilinsko dailės galerija	
Reginos Matuzonytės-Ingeleivičienės tapybos paroda „Spalva ir linija išreikštį pojūčiai“	<i>Neprilausomybės a. 12</i>	
Tarpautinė paroda „Sidabro amžius. Rusų dailė Baltijos šalių kolekcijose. 1890–1930“	Kauno bienalė „Unitekstas“:	
Rytų Azijos, Naujosios Gvinėjos ir Australijos aborigenų menas	nuo 13 d. – Patricios Piccinini (Australija) paroda „Nematomiai saulė su mums“, Gao Yuan (Taiwanas) paroda „Naujoji epocha“, Monikos Žaltauskaitės-Grašienės ir Bronės Neverdauskienės paroda „Absoliuti lygibė“	
Taikomosios dailės muziejus	nuo 14 d. – Modriu Tenisono (Latvija), Armando Strazdo (Latvija), Vytauto Tumėno interaktyvus projektas „Laimos tinklas“	
<i>Arsenalo g. 3A</i>	Kauno paveikslų galerija	
Silvestro Džiaukšto ir Galinos Petrovos paroda	<i>K. Donelaičio g. 16</i>	
Vytauto Kasiulio dailės muziejus	XX a. 7–8-ojo dešimtmecio lietuvių dailininkų kūrybos ekspozicija	
<i>A. Gaštauto g. 1</i>	Algimanto Miškinio Lietuvos dailės kolekcijos ekspozicija	
Vytauto Kasiulio kūriniai kolekcija	Kauno bienalė „Unitekstas“:	
Paroda „Vytauto Kasiulio Paryžius“ iš 2013 m. trijų parodų ciklo „Europos miestai“	nuo 13 d. – jaunųjų menininkų paroda (Linas Blažiūnas, Adomas Danusevičius, Barbora Gediminaitytė, Gabrielė Gervickaitė, Aistė Jančiūtė, Neringa Kisieliūnė, Tim Kliukaitė, Augustinas Kluoda, Renata Laurinavičiūtė, Rūta Naujalytė, Paul Paper, Povilas Ramanauskas, Laura Selmištratyte, Rūta Šatalovaitė, Marija Šnipaitė, Karolis Vaivada, Renata Vinckevičiūtė, Vytautas Viržickas)	
Lietuvos nacionalinius muziejus	nuo 14 d. – Linos Jonikės paroda „Reversinės trajektorijos“	
Naujasis arsenatas	Giedrės Kriaucionytės paroda „Suformuota“	
<i>Arsenalo g. 1</i>	Severijos Inčirauskaitės-Kriaunevičienės paroda „Išardymai“	
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija	Kęstučio Grigaliūno interaktyvus projektas „Marginimas“	
Lietuva carų valdžioje	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	
Lietuvių liaudies menas	<i>V. Putvinskio g. 55</i>	
Kryždirbystė	Paroda „Scenos egzotika“	
Paroda „Vaikystės metų kraštas“	Paroda „Tautų arenao. Paryžius 1937“	
Paroda „Žemaičių vyskupijos istorija“		
Raimondo Urbakavičiaus fotoparoda „Atgimimo kronika 1987–1991 m.“		
Kazio Varnelio namai-muziejus	Vilniaus rotušė	
<i>Didžioji g. 26</i>	<i>J. Basanavičiaus g. 31</i>	
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija	Lilijos Puipienės ir Editos Rakauskaitės tapybos paroda	
Paroda „Rūdavos kautynės“	Galerija „Kunstkamera“	
<i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	<i>Ligoninės g. 4</i>	
Bažnytinio paveldo muziejus	Prano Gailiaus darbų paroda „Pradžios pradžia. Pranas Gailius“	
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	Maironio lietuvių literatūros muziejus	
Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija	Jono Meko vizualiųjų menų centras	
Paroda „Relikvijos ir relikvijoriai“	<i>J. Gynėjų g. 14</i>	
Šiuolaikinio meno centras	iki 10 d. – Giuseppe's Zevolos paroda „Duona ir piešiniai“	
<i>Vokiečių g. 2</i>	Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija	
nuo 6 d. – paroda „Iliuzionistai. Apie scenografią ir šiuolaikinį meną“	<i>Šv. Jono g. 11</i>	
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS	Ramūno Danisevičiaus fotografių paroda „Mokyklia su Meile“, skirta Lietuvos šventei reformos pradininkės Meilės Lukšienės 100-ųjų gimimo metinių sukėlčiai paminti	
Parodų salės „Titanikas“	Pylimo galerija	
<i>Maironio g. 3</i>	<i>Pylimo g. 30</i>	
iki 7 d. – Česlovo Lukensko paroda „Dadasklaida“	iki 15 d. – dailės kūriniai ekspozicija „...ir vis dėto – tapyba!“ (Kazio Simonio, Adomo Galdiko, Viktoro Vizgirdos, Viktoro Petravičiaus, Vytauto Kasiulio, Aloyzo Stasulevičiaus, Leonardo Tuleikio, Gražinos Vitartaitės, Algimanto Kliaugos, Rimė Bičiūno, Jono Daniiliausko ir kitų menininkų kūryba)	
iki 7 d. – Algimanto Julijono Stankevičiaus-Stankaus „Tapyba“ ir „Žaliasis sasiiuvinis“	Pilies galerija	
Galerija „Akademija“	<i>Pilies g. 44/2</i>	
<i>Pilies g. 15</i>	iki 15 d. – paroda „Trys kinų dailininkai: Gu Jing Zhou, Shi XiaoMa, Zhou Xiao Ming“	
Tekstilės galerija „Artifex“	Velnių muziejus	
<i>Gaono g. 1</i>	<i>V. Putvinskio g. 64</i>	
Eglės Rakauskaitės (Rakės) personalinė paroda „Ne(j)vykė projektais“	iki 13 d. – Steveno Mitchello paroda „Devels“	
A. ir A. Tamšaičių galerija „Židinys“	Galerija „Meno parkas“	
<i>Dominikonų g. 15</i>	<i>Rutušės a. 27</i>	
Dailininkų Tamšaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	nuo 14 d. – Kauno bienalė „Unitekstas“. „Tapiserijos Nova: Japonija – Lietuva“	
Telšių galerija	Galerija „Kauno langas“	
<i>Kęstučio g. 3</i>	<i>M. Valančiaus g. 5</i>	
iki 11 d. – Žemaičių kryždirbystė (Adomo Varno fotografijų paroda iš Lietuvos Nacionalinio muziejaus fondų)	nuo 10 d. – Donato Gibo skulptūros paroda „Meninė akmenligės forma“	
Arūno Baltėno paroda	KKKC parodų rūmai	
	<i>Aukštajoj g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i>	
	nuo 6 d. – paroda „Vaidų archyvai“	
	Arvydo Stubros paroda „Kasdienybės šviesa“	
	Galerija „Ramybė“	
	<i>Vytauto g. 35</i>	
	nuo 6 d. – Audrius Pupios (1960–1997) akvarelių, grafikos darbų paroda	

BERNARDINŲ BAŽNYCIOS GIEDOJIMO MOKYKLA skelbia naujų narių priėmimą.

Kviečiame

5–14 metų vaikus

- ✓ mokytiškis muzikos, koncertuoti,
- ✓ giedoti įv. Mišiose,
- ✓ susirasti naujų draugų,
- ✓ pažinti, keliauti ir stovyklauti.

Mokykloje yra keturi chorai,
vyksianti vokalo ir solfedžio pamokos.
Galima mokytiškis groti gitara, pianinu ir fleita.

**Priėmimas rugsėjo 6 d. 18 val.
Bernardinų bažnyčioje.**

Spektakliai

VILNIUS

Nacionalinis operos ir baletų teatras

14, 15 d. 18.30 – PREMJERA! G. Verdi „ERNANI“. Muzikos vad. ir dir. – G. Bisanti (Italija), G. Marciiano (Italija). Dir. – M. Staškus, D. Pavilionis, rež. – J.-C. Berutti (Prancūzija), scenogr. – R. Saboungi (Prancūzija), kost. dail. – A. Kuzmickaitė, šviesų dail. – L. Kleinas, choro meno vad. – Č. Radžiūnas

Nacionalinis dramos teatras

Mažoji salė
15 d. 16 val. – M. Nastaravičiaus „PAUKŠTYNO BENDRABUTIS“. Rež. – V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras)

Vilniaus mažasis teatras

13, 14 d. 18.30 – PREMJERA! „MANO TĖVAS – AGAMEMNONAS“ (scenos iš Euripido pjesių). Režisierius – K. Bogomolovas (Rusija). Scenogr., kost. dail. – L. Lomakina (Rusija). Komp. – F. Latėnas. Vaidinė A. Sakalauskas, E. Latėnaitė, V. Būtytė, V. Bičiūtė, M. Vaitiekūnas

15 d. 12 val. – „BRANGUSIS ATRAKCIJONŲ PARKO DÉDE“. Rež. – O. Lapina

Rusų dramos teatras

15 d. 18.30 – J.G. Ferrero „GRONHOLMO METODAS“. Rež. – A. Jankevičius
15 d. 12 val. – PREMJERA! Z. Hoppo „JUNAS IR SOFUS ARBA AUKSINIS RITERIS“. Rež. – O. Lapina

Menų spaustuvė

6–9 d. – „Naujo cirko savaitgalis“
12 d. 19 val. – PREMJERA! „DAR VIENA MEILĖS STAIGMENA“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)

Teatras „Lėlė“

7 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYΣ PARŠIUKAI“.

Rež. – A. Mikutis

8 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“ (Ch. Perrault pasakos motyvais).

Rež. – A. Mikutis

10 d. 19 val. – „1 FOR 2“ (pagal S. Becketto pjesę „Komedia“). Rež. – V. Rozanova

14 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus

„GRYBŲ KARAS“ Rež. – A. Mikutis

15 d. 12 val. – S. Siudikos „PRINCESĖ IR KIAULIAGANYS“ Rež. – A. Mikutis

15 d. 18 val. – „METEO“ Rež. – A. Ivanova-Brašinskaja, dail. – J. Skuratova, komp. – Š. Datenis

Mažoji salė

7 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (ž. Gryvos knygės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. – A. Mikutis

8 d. 14 val. – „MUZIKINĖ DÉŽUTĖ“ (pagal V. Odojevskio pasaką „Miestelis tabokinėje“).

Rež. ir dail. – J. Skuratova

14 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“ Rež. – A. Grybauskaitė

15 d. 14 val. – N. Indriūnaitės

„SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką).

Rež. – N. Indriūnaitė

Raganiukės teatras

7 d. 12 val. – „PIFO NUOTYKIAI“

7 d. 16 val. – PREMJERA! Spektaklių serialas! „KARLSONAS, KURIS GYVENA ANT STOGO“

8 d. 12 val. – „INDÉNIUKO KIKO NUOTYKIAI“

14 d. 12 val. – „ATEIVIUKAS MIKO“

14 d. 16 val. – PREMJERA! Spektaklių serialas! „KARLSONAS STATO BOKŠĄ“

15 d. 12 val. – „MAŽOJO DINOZAURIUKO ISTORIJA“

KLAIPĖDA

Klaipėdos lėlių teatras

7, 8 d. 17, 19 val. – „1 FOR 2“ (pagal S. Beketo pjesę „Komedia“).

Rež. – V. Rozanova

14, 15 d. 12 val. – PREMJERA! „ARBATIČELĖ“.

Rež. – K. Jurkštaitė

Koncertai

VILNIUS

Kristupo varas festivalis

8 d. 19 val. VU botanikos sode – „Paskutinj sekmacienės...“ Tarpukario Lietuvos šlageriai. Solistai L. Mikalauskas (bosas), E. Bavikinas (tenoras). Dalyvauja pučiamųjų sekstetas „Brass bravo“

11 d. 19 val. Vilniaus paveikslų galerijos kieme – solistas A. Rybakas (smuikas, Norvegija), Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Dir. – D. Katkus

Valdovų rūmai

7 d. 13 val. – D. Fabris paskaita „Dvi Neapolio operos karalienės: nuo „Didonės“ (1650) iki „Partenopės“ (1725)“. Vedėja J. Katinaitė, dalyvauja L. Karnavičiūtė

16 val. – M. Bianchi (A. Viminai) knygos „Opera „Varžybos““ suitiktuvės. Dalyvauja G. Michelini, B. Žindžiūtė-Michelini, J. Trilupaitienė, A. Pister, D. Būrė, E. Nekrošius

18 val. – vieša paskaita „Muzika Neapolio Anzu dvare XIII amžiuje“ ir „Vaidinimas apie Robeną ir Marijoną“. Paskaitą skaito ansamblis „Micrologus“ vadovė P. Bovi (Italija)

19 val. – koncertas-pastoralinė muzikinė drama „Vaidinimas apie Robeną ir Marijoną“.

Muzikinio vaidinimo autorius – A. Aletis (apie 1237–apie 1288). Atlicka ansamblis „Micrologus“ (Italija, Prancūzija): P. Bovi – (balsas, arfa, bučina), G. Russo (viduramžių fidelis, bučina), G. Degli Esposti (šalamajai, dūdelė ir būgnelis, fleitos, dūdmaišis), E. Sorini – (balsas, perkusija), O. Marcaud – (balsas, perkusija), S. Sorini – (balsas, viduramžių gitara), L. Stuttard (arfa, pasakotoja). Koncertas rengiamas kartu su tarptautiniu senosios muzikos festivaliu „Banchetto musicalē“

20 val. – koncertas-pastoralinė muzikinė drama „Vaidinimas apie Robeną ir Marijoną“.

Z. Bružaitė (elektronika). Dir. – V. Augustinas

Z. Bru

